

Sasom exempel på den olikhet inför lagen, som i detta afseende nu vore rådande, erinrar motionären om de olika straffbestämmelserna för våld eller annan misshandel mot öfverordnad i eller för tjensten och samma slags brott emot underordnade. En jämförelse mellan § 88 och § 97 i strafflagen för krigsmagten visade, att våld eller annan misshandel mot *öfverordnad* i eller för tjensten straffades, om den våldförde vore officer eller underofficer, med straffarbete från och med 2 till och med 6 år, under det samma brott mot underordnad belades med fängelse eller högst 2 års straffarbete. Om synnerligen mildrande omständigheter vore för handen, kunde straffet nedsättas, i förra fallet till 6 månaders straffarbete, i senare fallet till disciplinstraff (som för officer vore kort tids vaktarrest eller arrest utan bevakning). Uti strafflagen för krigsmagten 9 § samt disciplinstadgan för krigsmagten 24 § föreskrefves, att för mindre förseelser och oarter, som icke funnes påkalla ansvar efter strafflagen för krigsmagten, finge användas varning och vägran af tjenstledighet, samt för *manskapet* »dessutom» en hel rad af bestraffningar, om hvilka det befunnits nödigt att tillägga en erinran, att de ej finge på sådant sätt användas, att »genom öfveransträngning eller annan orsak men för den felaktiges helse och tjenstbarhet deraf kommer». — När man i strafflagens 16 § läste, att disciplinstraff vore arrest af tre slag: arrest utan bevakning — vaktarrest — sträng arrest, toge man naturligtvis för gifvet, att användningen af dessa tre slag endast berodde af den straffbara förseelsens mer eller mindre svåra beskaffenhet. Men i 19 § inhemtade man, att sträng arrest — som verkställdes i mörkt enrum — »då den användes för *manskapet*, kan skärpas genom mistning af sängkläder», äfvensom att å fartyg *manskap*, som fått sig sträng arrest ädömd, då lämpligt rum saknades, kunde »hållas under tjenligt fängsel». Och i 20 § tillades, att »för officer må ej sträng arrest användas.»

Från den här ifrågavarande synpunkten tarfvade 7:de kap. i strafflagen för krigsmagten (Om brott mot krigslydnaden m. m.) en grundlig omarbetning, ej blott för bestämmelsers skull, hvilkas betänkliga innehåll vore ganska tydligt uttryckt, utan ock med hänsyn till andra, hvilka vore så illa redigerade, att de kunde tillämpas på ett sätt, som man borde få antaga, att lagstiftaren ej kunnat afse.

Bland dylika bestämmelser nämner motionären särskildt 81 §, som med disciplinstraff eller fängelse belade krigsfolks rådplägnings om »otillräckligheten af lön, beklädnad eller underhåll», i fall derigenom »missbelätenhet kan utbredas», 85 §, enligt hvilken krigsman, som genom »onödig förfrågan» uppehölle verkställigheten af en befallning, ehuru utan afsigt att hindra den, kunde, om han hörde till manskapet, straffas med ända

till två års fängelse, äfvensom 144 §. Sådana bestämmelser skulle väl, säger motionären, ej vara mycket vådliga inför en domstol, bestående af lagfarna ledamöter. Men annorlunda vore förhållandet vid krigsdomstolarne. De militära lagskiparne, hvilkas obetviflade redbarhet och hvilkas insigter å andra områden än lagkunskapens ju icke kunde ersätta saknaden af juridiska studier eller motvåga inflytelsen af en uppfostran och en omgifning, som vore ogynsamma för utvecklingen af ett juridiskt åskådningssätt, vore det folkrepresentationens pligt att ej låta folket kufvas af. Det vore likaså en skyldighet att befria samvetsgranna militärer från ett uppdrag, hvilket de visste med sig att ej vara vuxna, men som de vore skyldiga att åtaga sig och som »disciplin»begreppet torde hindra dem att söka undandra sig, äfven om det för dem blefve en verklig samvetspina. Säsom tillkallade militäriske sakkunnige skulle de inför en af jurister bestående domstol hos dem så mycket bättre kunna skaffa gehör åt hvad berättigadt kunde finnas i deras meningar, som de endast hade skäl att anlita och ej längre egde den beqväma utvägen att med röstöfvervigt göra dem gällande.

Det funnes äfven ett annat skäl af den allra största vikt, hvarför befälet borde befrias från ett åliggande, hvartill det helt och hållet saknade förberedelse och kompetens. Och det skälet vore, att åliggandet vore i hög grad egnadt att motverka det förtroende och den tillgifvenhet för befälet, som utgjorde en försvarskraft, den der af intet annat ersattes. Ty allt hvad af missnöje och bitterhet militärstrafflagens stränghet väckte och kvarlemnade i sinnena, det rigtades ej mot lagen — ej mot lagstiftaren — mot en magt, som vore för litet personlig, synlig och möjlig att angifva, utan mot dessa öfverordnade, som, när de strängt straffade öfverträdelse af en lagparagraf, syntes obilligt straffa en förseelse mot förmän och mot denna ovilkorliga lydnadspligt, som samvetet protesterade emot. Inför en borgerlig domstol åter kände sig ej den åtalade stå inför förmän, och därför öfverflyttade han ej, på sätt som nyss nämnts, ansvaret för en dom, som han hölle för orättvis, från lagen och lagstiftaren till lagtillämparen.

I detta sammanhang fäster motionären jemväl uppmärksamheten på innehålllet i 19 § disciplinstadgan. I denna § stadgades: »För fel och försummelse, som begås i tjensten eller under tjenstgöring, eger förman, då så finnes nödigt, tillsäga arrest åt underlydande. Enahanda rätt tillkommer ock utom tjensten förman i afseende på underlydande, då denne förgått sig och hans arresterande finnes nödigt för upprätthållande af allmän ordning, ordningen inom krigsmagten eller dess anseende.»

Enligt motionärens mening vore genom detta stadgande åt »förman» förlänad en magt, som rent af inbjöde till missbruk. Stadgandet inne-

hölle nemligen intet om beskaffenheten af de fel eller försummelser, som åsyftades eller huru de skulle konstateras eller hvad som menades med det utan någon vidare kvalifikation alldeles intetsägande och därför på en godtycklig tolkning beroende uttrycket »förgått sig».

Motionären framhåller vidare, att en blifvande revision af krigslagarne borde, med anledning af dessa förhållanden, böra omfatta alla de af Kongl. Maj:t påbudna bestämmelser, som utvidgat dessa lagars giltighet — ej blott den militära strafflagens, utan ock den militära rättegångsordningens — utöfver krigsmagtens område, och deras tillämpning utanför detta område ej i något fall få ega rum, med mindre det vore uttryckligen medgifvet i lag, stiftad enligt 87 § Regeringsformen.

Enligt förordningen af den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande, § 18 mom. 1, gälde fortfarande »straffbestämmelserna efter krigslag för brott af dem, som till krigsmagten höra eller *i och för embete eller tjänst under sådan lag lyda*».

Men kunde väl häraf anses följa, att Kongl. Maj:t egde rätt att ensam påbjuda, hvilka ej till krigsmagten hörande personer skulle »i och för embete eller tjänst» lyda under strafflagen för krigsmagten?

Kongl. Maj:t hade emellertid genom en mängd af instruktioner eller andra i administrativ väg utfärdade påbud förklarar krigslagarne i större eller mindre omfattning tillämpliga å personer, ej tillhörande krigsmagten.

Regeringsformen § 16 bjöde, att Konungen skulle låta en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rätteligen hörde och lydde. Då detta vore, i andra ordalag, samma föreskrift, som innehölles i rättegångsbalkens kap. 10 § 11, så visade dess upprepande, hvilken vigt grundlagsstiftaren fäste vid denna stora rättsprincip. Enär bestämmelser om laga forum innehölles i nämnda med flera kapitel i rättegångsbalken, så följde häraf, att sådana tillhörde allmän lag och ej rätteligen kunde meddelas i administrativ lagstiftningsväg, med mindre Kongl. Maj:t i ett eller annat fall vore genom lag dertill bemyndigad. — Ett beinyndigande för Kongl. Maj:t att förordna om forum förekomme i rättegångsbalken kap. 10 § 26. »De mål, som den allmänna hushållningen i riket, kronans hvarjehanda ingälder, så ock *de, som någons embete och tjänst, högre eller ringare, och fel deri röra, pröfves och dömes af dem, som Konungen vård och insceende häröfver betrott hafver*, efter ty som i särskilda stadgar härom sägs.» Om nu detta berättigade Kongl. Maj:t att föreskrifva domstol, der embets- och tjänstemän kunde dömas för fel i tjensten, så kunde dock detta ej rimligen innebära, att Kongl. Maj:t egde att till *krigsdomstol* hänvisa civila personer. Reglementet för arméns pensionskassa af den 15 december 1893 föreskrefve emellertid i §§ 86—87, att fel och förscelser i

embetet af direktionen eller någon dess ledamot — att i enahanda fall byråchefen — att af samma orsak annan ordinarie tjänsteman vid kassan, som ej genom disciplinstraff låtit sig rätta, skulle åtalas inför *krigshof-rätten*.

Slutligen fäster motionären uppmärksamheten derå, att benämningen »krigslagar» förekommer i olika vidsträckt betydelse. Ofta användes den blott om följande lagar: strafflagen för krigsmagten, förordningen om densammas införande, disciplinstadgan samt förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Den genomgripande krigslagsreform, som nu vore oundgängligen nödvändig, skulle, säger motionären, emellertid i större eller mindre mån förfelas, om ej revisionen utsträcktes till åtskilliga andra författningar. Härvid borde åtskilliga reglementen — mellanting af läroböcker och föreskrifter att vid ansvar lyda — noga granskas för utrönande af, huruvida de i grundlagsenlig ordning tillkommit; huruvida de ej innehölle bestämmelser, som inkräktade på Riksdagens lagstiftningsrätt; och huruvida de ej andra, som kunde af Kongl. Maj:t i statsrådet beslutas (89 § Regeringsformen), blifvit i *kommandoväg utfärdade*. Det vore påtagligt, att, om ej så svåra och vådliga missbruk blefve af Riksdagen stäffade, ingen säkerhet funnes för lag och rätt åt dem, som stode under krigslagar.

Om än vid revision af dessa författningar frågan om deras lagliga tillkomst i främsta rummet erbjöde sig till undersökning, så torde likväl revisionen kunna lända till väsentligt gagn äfven derigenom, att den ej lemnade ur sigte innehållet af bestämmelser, som, uteslutande dikterade af ytterligt ensidiga militära föreställningar, behöfde komma under belysning af ett annat åskådningssätt.

Vid en något så när uppmärksam genomläsning af hvarjehanda hithörande författningar kunde det ej undfalla en, att de, som redigerat dessa lagtexter, nöjt sig med en ganska anmärkningsvärd brist på klarhet och precision, ehuru häraf mycket ledsamma följder vore att befara, i ty att ordalagens oklarhet kunde inverka till förvärrande af straff, hvartill någon dömdes. Ett synnerligen olyckligt uttryck, det ofta återkommande, som det tycktes rent af med förkärlek använda: »ovilkorlig lydnad», förtjenade särskild uppmärksamhet, såsom högst förvillande och vådligt, i stånd att komma mycken olycka åstad. I disciplinstadgans § 3 stadgades: »Underlydande krigsman är, under tjänstens utöfning och i hvad som angår tjänsten, skyldig förman ovilkorlig lydnad»; samma bud om »ovilkorlig lydnad» upprepades i tjänstgöringsreglementet för armén, 1:a delen, 1:a kap., 1:a § 1 och 2. Likaså i »korpralsundervisning för infanteriet», 1889. I »undervisning för infanteristen», 1890, vore ordalydelsen:

»Soldaten skall ovilkorligen åtlyda förmans i tjensten gifna befallningar.» Hvad betydde nu dessa orden »i tjensten», eller »i hvad som angår tjensten»? I samma § och mom. af tjenstgöringsreglementet, der dessa ord förekomme, begagnades om den lydoadspligt, som ålåge vid krigsmagten anstald person, som ej vore krigsman, helt andra uttryck, nemligen: » — — — skyldig att åtlyda hvad den, som enligt tjenstreglemente eller särskildt förordnande öfver honom har befalsrätt i tjensten, inom gränsen af denna rätt anbefalt.» Och i § 3 af disciplinstadgan hette det: »Annan underlydande är pligtig att åtlyda hvad förman inom gränsen af sin befalsrätt anbefalt.» Den lydoadspligt, som föreskrefves i de senare formuleringarna, vore således väsentligen olik den »ovilkorliga», ty här erkändes rätten att pröfva, om den befallande stannat inom sin befogenhets gränser eller öfverskridit dem, och i senare fallet ej blott rätt att vägra lydoad, utan ock *skyldighet* att icke lyda, derest befallningen t. ex. ginge ut på en lagöfverträdelse, enär ej förmanskap eller befalsrätt rättfärdigade den eller undanröjde vare sig moraliskt eller juridiskt ansvar derfor.

Herr *Styrlander* framhåller i sin motion hufvudsakligen följande:

Den utsträckning af värnpligten, som nu vore ifrågasatt, hade, enligt motionärens uppfattning, icke de sympatier hos landets befolkning, som vore önskligt. Detta hade helt säkert sin grund i, bland annat, fruktan för hvad motionären kallar »militarism». Det vore af sådan anledning för försvarsvännen ett önskemål att söka häfva denna fruktan, som tvifvelsutan vore till en viss grad berättigad; och de enda medlen att vinna detta mål vore enligt motionärens åsigt en omarbetning af strafflagen för krigsmagten i humanare anda samt en omorganisation af krigsdomstolarne, hvarigenom den deri nu otillräckligt företrädde juridiska sakkunskapen blefve bättre tillgodosedd, än för närvarande vore fallet.

Tydligt är, att, då en omdaning af rikets försvarsväsende, hvarigenom detta skulle grundas hufvudsakligen å allmän värnpligt, är ifrågasatt, den särskilda lagstiftning, som gäller för krigsmagten, får en långt större betydelse än förut. Oafsedt andra förhållanden, påkallar enligt utskottets mening redan denna omständighet en noggrann undersökning, huruvida den nuvarande lagstiftningen i ämnet är lämpad för de nya förhållanden, för hvilka den är afsedd att gälla, och hvilka ändringar i hithörande lagbestämmelser med afseende derå böra vidtagas. Att en dylik undersökning bör omfatta ej allenast sjelfva strafflagen för krigsmagten utan ock den militära rättegångsordningen säger sig sjelft. Gifvet är ock, att de

författningar eller stadganden i öfrigt, som beröra förevarande ämne, böra i samband dermed underkastas granskning såväl i fråga om deras innehåll i och för sig som ock beträffande huruvida och i hvad mån desamma må anses rätteligen vara af beskaffenhet att böra öfverflyttas till strafflagen för krigsmagten.

I hvilken omfattning ändringar inom ifrågavarande lagstiftningsområde nu böra vidtagas, lärer icke kunna i alla delar med bestämdhet afgöras förr än efter en grundlig utredning af alla hithörande frågor.

Sedan Kongl. Maj:t numera tillsatt en komité med uppdrag att företaga en revision af strafflagen för krigsmagten samt förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes i syfte att bestämmelserna i dessa lagar må blifva lämpade efter förhållandena vid en krigsmagt, bestående af värnpliktige, kunde möjligen ifrågasättas, att Riksdagen icke förr, än en sådan utredning verkstälts, borde göra några närmare uttalanden angående de grunder, som vid omarbetningen af krigslagarne borde göras gällande. Det torde icke heller vara lämpligt, att Riksdagen i frågans nuvarande skede uttalar sig på ett sådant sätt, att deraf tilläfväntas redan på förhand kunde, till men för resultatet, föranledas en begränsning af den blifvande utredningen till vissa delar af ifrågavarande lagstiftningsområde. Tvärtom är ju önskvärdt, att denna utredning må blifva så allsidig som möjligt och att dervid alla på den omfattande och viktiga frågan inverkan förhållanden må tagas under ompröfning.

Dock anser utskottet uppenbart, att Riksdagen, i den mån de i ämnet väckta motioner dertill föranleda, bör till ledning vid det förestående arbetet med revisionen af krigslagstiftningen angifva vissa synpunkter och önskningsmål, som dervid enligt Riksdagens mening särskildt böra beaktas.

Herr *Staaff* har i sin motion hemställt, att all lag, som till sin natur vore att hänföra till krigslag, skulle förläggas under Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftningsmagt; och har jemväl herr *Hedin*, med uttalande af samma tanke, påyrkat, att den nuvarande disciplinstadgans bestämmelser skulle införlifvas med strafflagen för krigsmagten och således underkastas äfven Riksdagens pröfning.

Sistnämnde motionär har sökt uppvisa, att det vore oförenligt med grundlagens mening och konstitutionella grundsatser i allmänhet, att s. k. disciplinära straffbestämmelser meddelas af Konungen ensam, och detta särskildt inom det militära området, der det gälde ej allenast vissa embets- och tjänstemän, som i och med embetets eller tjänstens åtagande frivilligt underkastat sig samma bestämmelser, utan äfven de värnpliktige.

I detta sammanhang anser sig utskottet böra erinra, att förutom andra ändringar, som år 1881 vidtogos i den dittills gällande strafflagstift-

ningen för krigsmagten, väsentliga delar af den dåvarande disciplinstadgan derifrån utbrötos och förlades till strafflagen för krigsmagten, emedan de i dessa delar förekommande bestämmelser ansågos vara af beskaffenhet att böra utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning. Sålunda öfverflyttades till strafflagen bestämmelserna om disciplinstraffens arter och sättet för deras verkställande äfvensom stadgandena angående hvilka brott, som befälhafvare eger bestraffa, samt förhållandet emellan befälhafvares och domstols straffmyndighet i vissa fall, ordningen för verkställande af disciplinstraff och klagan öfver beslut, hvarigenom sådant straff blifvit af befälhafvare ålagdt.

Samtidigt inrycktes i strafflagen (§ 9) en bestämmelse angående hvilka särskilda slag af tillrättavisningar finge användas för mindre förseelser och oarter, som icke funnes pakalla ansvar efter strafflagen. Dock förbehölls Konungen att närmare förordna om sättet härför, med bestämmelse dervid tillika, att de ifrågavarande tillrättavisningarne ej finge användas så, att genom öfveransträngning eller annan orsak men för den felaktiges helsa och tjenstbarhet deraf komme.

I 155 § i strafflagen stadgades slutligen — såsom redan förut i annat sammanhang omförmäلتs — att Konungen egde förordna om hvilken befälhafvare bestraffningsrätten i disciplinmål i hvarje fall tillkomme, om sättet för utöfningen af denna rätt samt om vederbörandes rättighet att tillsäga arrest.

Såsom häraf framgår, äro i den nuvarande strafflagen för krigsmagten vissa gränser för Konungens lagstiftningsmagt inom ifrågavarande område uppdragna.

Tydligt är, att, da dessa gränser äro bestämda i en till Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning hörande lag, nämnda gränser kunna genom ändring i samma lag förflyttas och dymedelst en ytterligare öfverflyttning till strafflagen af i disciplinstadgan förekommande bestämmelser ega rum och Konungens bestämmanderätt i dithörande ämnen sålunda begränsas.

I hvilken utsträckning detta bör ske, måste enligt utskottets uppfattning bero af en närmare undersökning af de i disciplinstadgan meddelade bestämmelsers natur. För så vidt och i den man samma bestämmelsers innehåll är helt och hållet eller väsentligen af kriminallags natur, bör det nemligen i enlighet med 87 § Regeringsformen tillkomma Riksdagen att deltaga i lagstiftningen härom. Utan att för närvarande vilja ingå i en närmare undersökning häraf, anser dock utskottet med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke på sådan grund väsentliga delar af den nuvarande disciplinstadgans bestämmelser böra indragas under Riksdagens medbestämnings-

rätt. Att så ej hittills skett må ega sin förklaring deraf, att stadgan, med nu gällande härordning, hufvudsakligen eger tillämpning a de vid krigsmagten fast anstälde. Men då härväsendet nu är afsedt att grundas å allmän värnpligt och i följd deraf landets befolkning i afsevärdt större utsträckning än hittills skulle komma att ställas under krigslag, är gifvet, att ifrågavarande del af lagstiftningen är egnad att tillvinna sig vida större uppmärksamhet än förut från representationens sida och att hithörande spørsmål följaktligen böra tagas under allvarlig ompröfning.

En af motionärerna i förevarande ämne, herr Staaff, har framhållit, att såsom en ledande grundsats vid den tilltänkta revisionen af krigslagarne bör uppställas, att dessa lagar, såsom utgörande en undantagslagstiftning, icke få undantränga eller afvika från den allmänna lagstiftningen i andra fall, än der detta kan påvisas vara nödvändigt.

Den särskilda uppgift inom samhället, som är krigsmagten anförtrodd, fordrar enligt utskottets mening med nödvändighet en krigslagstiftning, så inrättad, att disciplin, ordning och tukt kunna inom krigsmagten upprätthållas. För att denna skall kunna med nödig sammanhållning och kraft fylla sitt viktiga värf, måste därför för visso lagens sammanhållande band här vara fastare än inom samhällslifvets öfriga områden, och följaktligen individens ställning, om eller så länge han tillhör krigsmagten, blifva i viss mån en annan, än då så ej är förhållandet.

Visserligen är sant, att pligttrohet, ordning och disciplin här, lika litet som på andra lifsområden, skapas genom stränga lagar allena utan att härför framför allt fordras andra, långt viktigare faktorer, samt att en öfverdrifven stränghet i krigslagarne eller deras tillämpning till och med lätt nog kan vara egnad att motverka den goda anda inom krigshären, som desamma ytterst måste afse att upprätthålla och befränja, men a andra sidan får man icke heller förbise, att, när det gäller en sådan institution som den ifrågavarande, samhället, om det vill vinna det ändamål, som med samma institution är afsedt, icke får rygga tillbaka för att lemna lagskipningen medel i händer att, der denna goda anda brister, upprätthålla ordning och tukt inom krigsmagten. Att härvid, såsom motionären erinrat, krigslagstiftningen såsom en undantagslagstiftning icke bör afvika från den allmänna lagstiftningen i större mån än för vinnande af ofvan angifna ändamål är oundgängligen nödigt, finner utskottet emellertid uppenbart, likasom ock att nu gällande krigslagstiftning i åtskilliga fall innehåller sådana afvikelser, som med skäl kunna anses dels obehöfliga och dels för vidtgående.

Af synnerlig vikt anser utskottet därför äfven vara, att bestämmelserna i strafflagen för krigsmagten erhålla nödig bestämdhet och tydlig-

het, särskildt i fråga om brottens kvalifikationer, så att dess tillämpning icke må utsträckas längre än det gifna ändamålet fordrar.

Särskildt vill utskottet ock framhålla vigten deraf, att vid en lagstiftning sådan som den förevarande skilnaden mellan förhållandena under fred och i krigstid behörigen beaktas.

En följd af ofvannämnda grundsats är jemväl, att området för krigslagarnes tillämpning icke bör utsträckas till andra personer, och afvikelserna från de i allmänna strafflagen antagna grunder i fråga om brott och straff m. m. icke böra göras större än förhållandena med nödvändighet kräfva.

Beträffande frågan, om hvilka personer som böra vara underkastade krigslag, har utskottet redan här ofvan, på grund af herr Hedins motion, n:o 116, rörande punkten e) i 2 § af strafflagen för krigsmagten, haft anledning yttra sig; och framhöll utskottet dervid önskvärdheten af att nämnda bestämmelse ersattes af ett stadgande, deri uppräknades samtliga de kategorier af personer, som dermed vore afsedda.

Herr Staaff har vidare ifrågasatt, huruvida grundad anledning finnes, att de under b) och c) i 1 § af samma lag omförmälda personer — eller vid krigsmagten anstälde civila embets- och tjänstemän samt andra som, utan att vara krigsmän, vid krigsmagten innehafva stadig befatning — böra vara underkastade krigslag eller huruvida, derest så befunnes nödigt under krig, detsamma bör gälla jemväl under fredstid.

Då uttrycket krigsmagten är i viss mån sväfvande, synes det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke jemväl sistberörda stadganden kunde gifvas en tydligare affattning, så att all tvekan måtte varda undanröjd i fråga om hvilka personer, som äro underkastade krigslag.

Huruvida och i hvilken mån de personer, som med nämnda stadganden afses, fortfarande böra lyda under krigslag eller om undantag derifrån utan skada kan göras, tilltror sig utskottet icke att utan en närmare föregående utredning afgöra; men anser utskottet jemväl hithörande spörsmål vid den stundande revisionen af krigslagarne böra tagas under ompröfning.

Likaledes synes dervid böra tagas i öfvervägande, huruvida och i hvilken omfattning de i allmänna strafflagen omnämnda brott, hvilka i strafflagen för krigsmagten behandlas såsom kvalificerade och i följd deraf bestraffas strängare, fortfarande böra af lagen gifvas en dylik kvalificerad karakter eller de i sådant afseende meddelade bestämmelser utan skada kunna ur sistnämnda lag utgå för att ersättas af den allmänna strafflagens bud.

Tydligt är äfven, att vid den förestående revisionen bör tillses, att gerningar, som i den allmänna strafflagen icke äro belagda med straff, icke heller i strafflagen för krigsmagten beläggas med straff i vidsträck-

tare mån än som af krigsmagtens ändamål nödvändigöres, och att följaktligen inga andra särskilda brott i sistnämnda lag konstitueras än sådana, som af berörda ändamål betingas.

I detta hänseende hafva vissa motionärer i ämnet fäst uppmärksamheten å vissa i 7 kap. af strafflagen för krigsmagten (om brott mot krigslydnaden m. m.) förekommande bestämmelser och särskildt det i § 81 af strafflagen för krigsmagten meddelade förbudet mot hållande af sammankomst för rådplägning i vissa ämnen, bland annat angående otillräckligheten af lön, beklädnad, underhåll eller »annat dylikt».

Då ifrågavarande stadgande erhållit en affattning, som möjligen kan föranleda dess tillämpning äfven å handlingar, hvilka utan att ådagalägga någon som helst ond afsigt eller uppstudsighet, icke heller eljest äro af beskaffenhet att kunna sätta disciplinen inom krigsmagten i fara, synes en omredaktion af nämnda stadgande böra ske, i syfte att detsammes tillämplighet begränsas till sådana fall, då en dylik fara med fog kan anses föreligga.

En följd af grundsatsen derom, att krigslagstiftningen såsom en undantagslagstiftning icke bör mera än behöfligt avvika från den allmänna strafflagens principer, är gifvetvis vidare, att straff, som i sistnämnda lag icke förekomma, icke heller böra i den särskilda strafflagstiftningen för krigsmagten bibehållas i annan mån än behovet föranleder, och att icke heller åt dem gifvas större tillämplighetsområde än nödvändigt.

Hvad särskildt angår den stränga arresten, hvilket straff ju eger karakteren icke endast af frihetsstraff utan ock af kroppsstraff, anser utskottet det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke nämnda straffart skulle kunna utan fara för disciplinen helt och hållet afskaffas och ersättas med andra straff. Finnes detta efter omsorgsfull pröfning icke tillrädligt, håller utskottet likväl före, att ifrågavarande straffarts användning bör noggrant begränsas och endast komma i fråga för sådana fall, der andra straff visat sig otillräckliga eller sjelfva förseelsens beskaffenhet vittnar om en ovanlig grad af råhet.

I ofvanberörda af herrar *Stuaff* och *Hedin* väckta motioner har äfven framhållits, att inom ifrågavarande lagstiftning inga särskilda grundsatser onödigtvis böra tillämpas i fråga om förbrytelsers beläggande med straff, och dervid särskildt uppmärksamhet egnats åt den olikhet i straff för manskap och befäl, som den nuvarande strafflagen bestämmer för brott, som i och för sig äro att hänföra till samma kategori, såsom t. ex. våld och annan misshandel af underordnad mot öfverordnad eller tvärtom.

Gifvet är, att en ledande grundsats för *all* strafflagstiftning måste vara, att straffet för hvarje brott bestämmes allenast med hänsyn till

sjelfva förbrytelsens beskaffenhet, så att den omständigheten, huruvida den, som begått förbrytelsen, intager en högre eller lägre ställning inom samhället, icke i och för sig får utgöra anledning till mildring eller skärpning af straffet. Men lika gifvet är ock, att en förbrytelses beskaffenhet icke kan bedömas med afseende allenast å sjelfva den yttre handlingen sålunda, att t. ex. vid ett misshandelsbrott straffet därför bör bestämmas endast med hänsyn till antalet slag och styrkan af desamma, utan att för ett riktigt bedömande af brottets karakter fordras iakttagande af *alla* de omständigheter, hvarunder det blifvit begånget. Håri ligger naturligen, bland annat, att, der brottet i sig innefattar kränkning af de särskilda pligter, som en viss ställning i förhållande till staten eller andra medborgare ålägger, detta uppenbarar en högre grad af ondska eller pligtförgätenhet, än om en till det yttre dermed likartad handling begås af en person, som icke befinner sig i en sådan ställning.

Af det sagda följer, att, för så vidt ifrågavarande i de föreliggande motionerna uppställda grundsatser skulle anses innebära, att olikhet i bestraffningen af en till det yttre lika handling, vare sig densamma begås af en öfverordnad mot en underordnad eller tvärtom, skulle såsom principvidrig utdömas, utskottet icke kan gilla ett dylikt åskådnings sätt, utan att enligt utskottets tanke fast hellre straffsatsen för hvarje brott måste afvägas med hänsyn till *alla* på brottets karakter inverkan omständigheter. Dermed är emellertid icke sagdt, att, om en öfverordnad på visst sätt förgår sig mot en underordnad, den förre under alla förhållanden bör straffas lindrigare än om förhållandet varit det motsatta. Omständigheterna kunna vara sådana, att den öfverordnade just på grund af sin särskilda ställning såsom öfverordnad och de särskilda pligter, denna ställning ålägger honom, bör straffas strängare än den underordnade.

Hvad särskildt de nuvarande straffbestämmelserna för våld eller annan misshandel mot förman eller annan öfverordnad angår, anser utskottet uppenbart, att en mildring i dessa bestämmelser eller i allt fall en utvidgning i sådan riktning af straffatituden för vissa af hithörande förbrytelser är påkallad.

Vid en revision af krigslagstiftningen måste naturligen den största uppmärksamhet egnas åt domstolsorganisationen och den militära rättegångsordningen i allmänhet. Äfven den yppersta strafflag bätar föga, om icke de organ, som äro satta att tillämpa densamma, äro skickade att på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift.

Våra krigsrätter bestå, som bekant, enligt den nuvarande organisationen af fyra militära och en lagfaren ledamot. Denna krigsrätternas sammansättning eger uppenbarligen sin grund deri, att de militära målen

ansetts ega en så säregen karakter, att desamma för sitt afgörande framför allt kräfva militära fackinsigter och en intim kännedom om de militära förhållandena i allmänhet, hvaremot lagkunskapen ansetts tillräckligt tillgodosedd medelst *en* lagfaren ledamot.

Att våra krigsrätter med sin nuvarande sammansättning i *sistberörda* hänseende lida af en högst betänkelig svaghet, kan emellertid svårigen förnekas. Hvarje domstols uppgift är ju att skipa lag och rätt. För fyllande af denna uppgift fordras tydligen hos domstolens ledamöter såväl kännedom om de faktiska förhållanden, som det gäller att bedöma, som ock insigt i lagar och författningar samt förmåga af och vana vid lagtolkning. Fordras för sakförhållandenas bedömande särskilda fackinsigter, och förefinnes icke den härför erforderliga sakkunskapen i tillräckligt mått hos domstolen, är denna i regel hänvisad till den utredning, som kan vinnas genom sakkunniges hörande. Rättstillämpningen åter eller sakförhållandenas subsumerande under lagbudet måste deremot i regel vara den rättsbildade domaren förbehållet. Detta behöfver emellertid icke med nödvändighet utesluta, att i en domstol, som har att bedöma speciella lifsområden, de der kräfva särskilda fackinsigter, vid sidan af den rättsbildade domaren insättas äfven icke rättsbildade personer med den speciella utbildning, som facket fordrar. Exempel härpå saknas ju icke heller inom vår allmänna domstolsorganisation. Att i fråga om militärdomstolarnes organisation förhållanden föreligga, som kunna förklara, att en dylik anordning der ansetts påkallad, läser icke heller kunna förnekas. De mål, som tillhöra dessa domstolars pröfning, äro nemligen helt visst ofta nog af beskaffenhet att kräfva särskilda militära insigter och erfarenhet, egenskaper som icke alltid kunna förefinnas i tillräckligt mått hos civila domare. På hvad sätt vid sådant förhållande den militära sakkunskapen skall tillföras domstolen, kan vara föremål för olika meningar. Visserligen skulle detta kunna ske genom blotta hörandet af i domstolen ej ingående militärer. Men det torde vara tvifvel underkastadt, om detta är lämpligaste sättet. Alldeles oafsedt detta, kan utskottet emellertid ej i sakens nuvarande läge förorda förslaget att helt och hållet afskaffa krigsrätterna och förlägga nu dithörande mål till de allmänna domstolarne, enkannerligen rådstufvurätterna. Vid bedömande af denna fråga måste nemligen tagas i betraktande en mängd omständigheter, hvilka kräfva en närmare utredning. Särskildt synes dervid böra beaktas, att ej krigsrätterna i fred erhålla en sådan organisation, att en motsvarande organisation icke skulle blifva användbar i krigstid. Med skäl torde dessutom kunna ifrågasättas, huruvida de värnpligtiges eget intresse skulle bäst tillgodoses derigenom att de vid åtal för mindre militära förseelser skulle nödgas möta

inför allmän domstol och der måhända inför en större allmänhet i omedelbar följd med handläggningen af gröfre brottmål afgifva svaromål.

Vidare synes det utskottet, såsom redan ofvan blifvit antydt, vara uppenbart, att krigsrätternas nuvarande sammansättning icke erbjuder tillräckliga garantier för den *säkerhet i rättstillämpningen, som hos hvarje domstol oundgängligen måste fordras*. Huru duglige och insigtsfulle de militäre ledamöterna i sitt fack än må vara, sakna de dock alldeles den särskilda utbildning, som i allmänhet kräfves för domarekallets utöfning. Då härtill kommer, att desse ledamöter icke äro fasta, utan endast tillsättas på förordnande af vederbörande befälhafvare, är tydligt, att desse ledamöter i allmänhet icke heller hinna samla någon större erfarenhet såsom krigsrättsdomare.

Visserligen finnes ju i krigsrätten en civil ledamot, auditören, hvilken har att leda förhören med parter och vittnen och naturligen äfven eljest har till uppgift att med sin större kännedom af lagar och författningar utfylla de luckor, som härutinnan kunna förefinnas hos domstolens ledamöter i öfrigt. Men, då samtliga ledamöter inom rätten ega lika röst rätt, synes dock den juridiska insigten och erfarenheten der vara alltför svagt representerad. Än mera framträdande blir denna svaghet derigenom, att auditörerna numera tillsättas allenast på förordnande. Detta i förening med den omständigheten, att auditörerna i denna sin egenskap ega att uppbära endast ett jämförelsevis ringa arfvode, måste tydligen medföra, att auditörsbeställningarne i regel blifva besatta med yngre, såsom domare temligen oerfarne jurister, hvilka icke odeladt kunna egna sig åt denna sin befattning, utan nödgas förlägga sin hufvudsakliga verksamhet å andra, för deras uppgift såsom domare till äfventyrs ganska främmande områden.

Den nuvarande organisationen medför ock den olägenhet, att den tilltalade i här ifrågavarande fall i regel ställes inför en domstol, bestående helt och hållet eller förnämligast af *förmän i tjensten*. Om än, såsom ofvan nämnts, ifrågavarande mål ej sällan fordra speciella militära insigter och bibehållandet af militäre ledamöter i rätten derfor kan synas önskvärdt, är dock uppenbart, att nyssnämnda förhållande med afseende å den inbördes ställningen mellan domare och parter kan vara egnad att, åtminstone i den *tilltalades* ögon, i viss mån förrycka den domstolens *opartiska ställning*, förutan hvilken densamma svärligen i längden kan med framgång utföra sitt värf, en synpunkt som skulle få än större betydelse efter genomförande af den nya härordningen, då landets hela unga manliga befolkning skulle i vida större utsträckning än hittills komma att ställas under krigslag.

På hufvudsakligen här ofvan anförda skäl anser utskottet — utan att i öfrigt i sakens nuvarande skick uttala någon bestämd mening om huruvida speciella krigsdomstolar böra bibehållas — att, derest så finnes böra ske, det lagfarna elementet bör erhålla öfvervigt i dessa domstolar, och anser utskottet tillika, att en af de lagfarna ledamöterna bör såsom dertill mest kompetent vara ordförande i domstolen. Huru organisationen i öfrigt bör gestalta sig, derom torde icke förr än en närmare utredning vunnits något bestämdt uttalande böra göras. Dock anser sig utskottet böra omförmåla, hurusom under öfverläggningen förslagsvis framkastats den tanken, att, under förutsättning att, med anknytning till arméfördelningarne, fördelningsauditörer tillsattes på fast stat, en inom hvarje arméfördelning, krigsrätt skulle kunna lämpligen erhålla en sådan sammansättning, att densamma komme att bestå af en fördelningsauditör såsom ordförande jemte två auditörer och två militära ledamöter. Ett annat sätt har äfven blifvit ifrågasatt, nemligen att krigsrätt skulle bestå af endast tre ledamöter, deraf två lagfarne och en militär.

I samband med frågan om krigsrätternas omorganisation anser utskottet ock angeläget, att särskild uppmärksamhet egnas deråt, att åklagaremyndigheten vid dessa domstolar varder ordnad på ett mera tillfredsställande sätt än hittills. Allmän åklagare vid krigsrätt är enligt nu gällande lag väbeln eller, vid förfall för denne, en af vederbörande befälhafvare förordnad underofficer. Undantag härifrån eger rum endast då åtalet är rigtdadt mot officer eller eljest af så grannliga eller vigtig beskaffenhet, att dess utförande ej lämpligen kan anförtros åt väbel eller underofficer. I sådant fall förordnas i allmänhet af justitiekanslern efter anmodan af befälhafvaren särskild åklagare.

Att väbeln i regel saknar erforderliga förutsättningar för utöfning af befattningen såsom allmän åklagare, torde vara obestriddigt. Utskottet anser det därför vara af vigt, att åklagaremyndigheten vid krigsrätterna lägges i händerna på personer med härför nödiga kvalifikationer.

Herr *Hedin* har i sin motion beträffande rättegångsväsendet vid krigsdomstolarne framhållit vigten deraf, att vid krigsrätt åtalade personer skulle under rättegången i första instans erhålla juridiskt biträde på det allmännas bekostnad.

Utskottet anser väl frågan om anordnande af juridiskt biträde i vissa fall åt tilltalade personer hafva sin stora betydelse. Detta gäller dock icke allenast beträffande dem, som tilltalas vid krigsrätt, utan äfven i fråga om de vid de allmänna domstolarne åtalade. Då den af motionären framkastade frågan följaktligen står i sammanhang med ordnandet af brottmålsprocessen vid våra domstolar i allmänhet, synes den grundsats,

som motionären i nu berörda hänseende velat göra gällande, svårigen kunna vinna tillämpning vid krigsrätterna, med mindre en reform i sådan riktning kommer till stånd äfven beträffande de allmänna domstolarne.

Hvad angår bestraffningsrätten i disciplinmål, utöfvas denna enligt nu gällande lag i vissa fall af vederbörande befälhafvare ensam. Då detta förfarande icke synes innebära tillräcklig garanti för dessa måls lagenliga behandling, anser utskottet det böra ifrågasättas, huruvida icke en sådan förändring deri bör vidtagas, att i sådana måls afgörande komme att deltaga jemväl en civil, domarequalificerad person med ansvarighet för dervid fattade beslut, derest han icke deremot anmält sin reservation.

Krigshofrätten är enligt nu gällande lag sammansatt af fyra, af Konungen för tre år i sänder förordnade militära ledamöter, nemligen en generalsperson såsom ordförande och tre regementsofficerare, samt ett krigshofrättsråd.

I fråga härom har herr *Hedin*, i anslutning hufvudsakligen till det år 1881 inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till ändringar i gällande förordning om krigsdomstolar och rättegången derstädes, tänkt sig, att den nuvarande krigshofrättens funktioner skulle öfverflyttas till Svea hofrätt.

Enligt 1881 års förslag skulle de militära målen inom Svea hofrätt handläggas af hofrättens president såsom ordförande, två ledamöter å den division, dit målen hörde, samt två af Konungen förordnade militärpersoner. Härei föreslår motionären endast den ändring, att militärpersonerna skulle tillkallas endast för att meddela upplysningar.

Ehuru krigshofrättens ledamöter utgöras af till mera mogen ålder komme officerare, hvilka förordnas till ledamöter för tre år i sänder, och den lagfarne ledamotens jemförelsevis större domareerfarenhet måste antagas medföra större garanti för en riktig lagtillämpning än den nuvarande organisationen af krigsrätterna kan anses innebära, samt i följd häraf de olägenheter, som synas vara förbundna med krigsrätternas nuvarande organisation, i fråga om krigshofrätten icke framträda med samma styrka, anser dock utskottet af skäl, som af det föregående hufvudsakligen torde frångå, det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke äfven här en förstärkning af det rättskunniga elementet erfordras, med iakttagande dervid att enahanda grundsatser, som ofvan uttalats rörande en blifvande omorganisation af krigsdomstolarne i första instansen, i hufvudsak äfven beträffande samma domstolar i andra instans böra göras gällande.

Huruvida krigshofrätten bör såsom särskild institution bibehållas eller icke, är deremot en fråga, angående hvilken utskottet icke anser sig böra i frågans nuvarande läge afgifva något yttrande.

Utskottet har ingalunda förbisett, att krigsdomstolarnes organisation i *krigstid* med afseende å de särskilda förhållanden, som då äro rådande, tilläfventyrs kräfva särskilda bestämmelser, i viss mån afvikande från de eljest gällande. På hithörande frågor anser sig utskottet dock för närvarande sakna anledning att närmare ingå. Dock vill utskottet äfven här erinra om önskvärdheten deraf, att krigsdomstolarne, såsom ock nu är förhållandet, jemväl för krigstid erhålla en organisation, som i hufvudsak eger sin motsvarighet under fredstid och sålunda redan under fred kan till sina verkningar pröfvas.

I sammanhang härmed anser sig utskottet emellertid böra fästa uppmärksamheten å en hithörande fråga.

Angående behandlingen af krigsrättsmålen i högsta instans är i 20 § Regeringsformen stadgadt, att dessa uti fredstider skola företagas och afgöras i högsta domstolen, dervid två af Konungen dertill förordnade militärpersoner af högre grad deltaga i målens afgörande, men att under *krig* härmed skall förhållas efter krigsartiklarne. I de vid Regeringsformens tillkomst gällande krigsartiklarne af år 1798 voro ock meddelade vissa bestämmelser angående behandlingen af krigsrättsmålen under krigstid. Dessa i krigsartiklarne förekommande bestämmelser blefvo, i enlighet med en af Kongl. Maj:t till 1809 års Riksdag aflåten, af Riksens Ständer bifallen proposition, föremål för särskild förklaring, enligt hvilken alla de militära förbrytelser, som under krig föröfvades och från krigsdomstolarne antingen hemställningsvis eller genom besvär underkastades Konungens pröfning, skulle pröfvas och afgöras af Kongl. Maj:t eller dess högste befälhafvare enligt den instruktion, som meddelades dem af Konungen, utan tillämpning af hvad för sådana måls handterande i fredstid jemlikt Regeringsformen funnes stadgadt.

1798 års krigsartiklar upphäfdes emellertid uttryckligen genom Kongl. förordningen den 11 juni 1868 om införande af de nya krigslagarne. I § 3 af den ännu gällande förordningen om krigsdomstolar och rättsgången derstädes heter det endast, att öfver krigshofrätt eller öfverkrigsrätt (för armé, som är utom riket, eller för flotta, stadd på sjötåg) är högsta domstolen, »efter hvad i grundlagen stadgadt är». Då grundlagen icke innehåller något annat stadgande rörande ifrågavarande måls behandling i krigstid än det ofvan nämnda i 20 § Regeringsformen, eller att under krig härmed förhålles efter krigsartiklarne, synes numera härutinnan i lagstiftningen förefinnas en lucka, som bör utfyllas, eller i hvarje fall en otydlighet, som bör afhjelpas.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, hemställer utskottet,

3:o) att Riksdagen, i anledning af ofvan nämnda, af herrar *Hedin*, *Styrlander* och *Staaff* väckta motioner, måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla, att vid den förestående revisionen af strafflagen för krigsmagten samt förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes måtte tagas under ompröfning, bland annat:

a) huruvida icke vissa delar af disciplinstadgan, såsom varande af kriminallags natur, böra göras till föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning och öfverflyttas till strafflagen för krigsmagten;

b) huruvida icke — med iakttagande såväl deraf, att ifrågavarande lagstiftning, såsom utgörande en undantagslagstiftning, icke bör undantränga eller afvika från den allmänna lagstiftningen i andra fall, än der detta med nödvändighet af krigsmagtens ändamål påkallas, vare sig i fråga om de personer, som ställas under krigslag, eller i fråga om brott och straff, och att hithörande bestämmelser erhålla nödig tydlighet och bestämdhet, som ock deraf, att de stadganden, som må vara erforderliga i krigstid, icke i större utsträckning, än förhållandena påfordra, erhålla tillämpning jemväl under fredstid — de i den särskilda strafflagstiftningen för krigsmagten förekommande afvikelser från den allmänna strafflagen må i vissa hänseenden kunna bortfalla eller i större mån, än nu är fallet, begränsas;

c) huruvida icke, derest särskilda krigsdomstolar i första och andra instans anses böra bibehållas, desamma för vinnande af ökad rättssäkerhet lämpligen böra omorganiseras sålunda, att de rättsbildade ledamöterna i samma domstol komma att utgöra flertalet;

d) huruvida icke, med ändring af de nuvarande bestämmelserna rörande åklagareväsendet vid krigsrätterna, stadganden böra meddelas i syfte, att åklagarebefattningarna vid krigsrätterna anförtrös åt personer, som i större mån, än med den nu rådande ordningen i allmänhet är fallet, ega nödiga förutsättningar för utöfvande

af de med nämnda befattningar förenade äligganden och befogenheter;

e) huruvida icke bestämmelser böra meddelas angående behandlingen af militära mål i högsta instans under krigstid; samt

f) huruvida icke vid afgörande af disciplinmål, som handläggas af befälhafvare, bör jemte vederbörande befälhafvare deltaga en rättsbildad person med domareansvar för dervid meddelade beslut, derest han icke deremot reserverat sig.

Stockholm den 4 maj 1901.

På särskilda utskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer.

A. Beträffande förslaget till ny värnpligtslag.

Vid §§ 1, 5, 6, 13 och 52.

af herr *Ollas A. Ericsson*, med hvilken herrar *H. F. A. E. Pantzarhielm*, *S. O. Nylander* och *E. A. Lindblad* instämt:

»Enligt det förslag till ny härordning, som nu är på Riksdagens pröfning beroende, skulle svenska folket komma att påläggas väsentligt ökade bördor för rikets försvar, ej allenast genom ökade skatter, utan ock, i följd af de värnpligtiges utsträckta öfningstid, i form af andra uppoffringar af de enskilde, dels af ekonomisk, dels af rent personlig art. Den utsträckta öfningstiden innebär nemligen icke blott för den enskilde värnpligtige i vida större grad, än med den nuvarande korta öfningstiden varit förhållandet, ett hinder i hans möjlighet till förvärf eller utbildning i sitt yrke, utan skulle ock komma att medföra, att de arbetskrafter, som inom landet finnas tillgängliga för det produktiva arbetet, blefve ej oväsentligt minskade, i följd hvaraf de svårigheter, hvarmed vissa näringar hafva att kämpa, skulle komma att ytterligare stegras. I anseende till nu nämnda omständigheter har det synt mig nödigt att söka en utväg för att, åtminstone i någon mån, mildra berörda, med den ökade öfningstiden skarpare än hittills framträdande olägenheter. Detta synes kunna åstadkommas genom att låta värnpligtsåldern inträda något tidigare, än nu är stadgadt. Finge den värnpligtige fullgöra sin vapenöfning tidigare, än nu är fallet, är nemligen klart, att de olägenheter, som den utsträckta öfningstiden skulle medföra särskildt för honom personligen, blefve mindre kännbara, än om värnpligten fortfarande skall inträda först vid den nu lagstadgade åldern eller tjuguet år. Jag har mig väl bekant, att förevarande fråga vid flera föregående tillfällen varit föremål för undersökning och att de medicinska auktoriteterna dervid i allmänhet icke ansett sig kunna förorda, att värnpligtens fullgörande förlades till en tidigare ålder än den nu föreskrifna, emedan vår unga manliga befolkning i regel icke förr än

vid omkring tjuguet år ålder uppnått den kroppsliga utbildning och styrka, som kräfvades för att utan men kunna uthärda fältlivets ansträngningar och mödor, och följaktligen icke heller förr kan anses utgöra ett fullgodt materiel för utbildning af fältdugliga soldater. Emellertid föreligger nu en omständighet, som vid bedömning af denna fråga synes mig vara förtjent af synnerligt beaktande. Enligt den i sammanhang med det nya härordningsförslaget framlagda plan för de värnpligtiges öfning i fredstid, skulle denna, efter den nya organisationens fullständiga genomförande, taga sin början först omkring den 1 november hvarje år eller vid pass ett halft år senare än enligt den nuvarande ordningen. Om värnpligten därför bestämdes att inträda det år, under hvilket det tjugonde året uppnås, blefve i sjelfva verket, efter genomförd ny organisation, de värnpligtige vid början af öfningarnes fullgörande allenast ett halft år yngre än nu och, om man tager i betraktande, att större delen af öfningarna, i allt fall väl det hufvudsakliga af de öfningar i fält, som i någon högre grad taga de värnpligtiges krafter i anspråk, enligt den nya ordningen komma att förläggas till andra värnpligtsåret, vid dessa öfningars fullgörande endast helt obetydligt yngre, än nu är förhållandet. Besinnar man vidare, att efter den nya härordningens genomförande det svårigen under några förhållanden läres vara möjligt att i krig använda beväringens första årsklass, hvilkens vapenöfningar ju först mot slutet af året taga sin början, torde betänkligheterna mot reformens genomförande i den utsträckning, ofvan angifvits, till äfventyrs böra vika.

Emot införande af en tidigare lagstadgad värnpligtsålder än den nu gällande kan väl invändas, att redan med nuvarande värnpligtslagstiftning och jemväl enligt Kongl. Maj:ts förslag möjlighet är beredd de ynglingar, som vid en tidigare ålder än den i allmänhet föreskrifna befinnas vara till krigstjänst dugliga, att efter anmälan få fullgöra sin värnpligt tidigare än under det år, då de uppnå tjuguet år; men uppenbart är, att det är väsentlig skillnad emellan att undantagsvis medgifva den enskilde, som finner detta med sin fördel förenligt, en dylik förmån och att såsom regel föreskrifva, att värnpligten inträder tidigare. Möjligt är visserligen, att derigenom ett större antal värnpligtige ynglingar, än nu är fallet, skulle vid de årliga inskrifningsförrättningarna erhålla uppskof med inskrifningen till ett följande år, men den tilltänkta förändringen skulle dock medföra den vinst, att alla sådana ynglingar, som finnas vara till krigstjänst dugliga under första värnpligtsåret, då finge påbörja undergåendet af sin militära utbildning.

Med afseende å hvad sålunda anförts, anser jag ifrågavarande paragraf böra ändras i den riktning ofvan angifvits.

Under förutsättning, att nu omförmälda förslag tillvinna sig Riksdagens bifall, följer häraf, att en motsvarande ändring bör vidtagas i § 5 mom. 1, § 6 och § 13 mom. 1 i fråga om der meddelade bestämmelser rörande åldern hos de värnpligtige, som äro skyldige att undergå inskrifning, äfvensom angående beräkningen af den tid, hvarunder yngling, som inskrifves, innan värnpligtsåldern inträdt, tillhör första uppådet.

Då emellertid under öfvergången till den nya härordningen de värnpligtiges första öfning fortfarande intill år 1908 skulle ega rum under sommarföreläggning och taga sin början under en tidigare del af året, än sedermera är afsedt, torde dock den föreslagna bestämmelsen om värnpligtens tidigare inträde icke tillämpas förr än från och med år 1908. Häraf blir en följd, att de värnpligtige, som nämnda år fylla tjuguetta år, måste påbörja sin första öfning samma år som den närmast yngre årsklassen, men då den militära organisationen icke läser medgifva, att två årsklasser samtidigt genomgå första öfningen (rekrytskolan), synes det lämpligaste vara, att den äldre af nämnda två årsklasser i fråga om sina öfningar i fredstid likställas med de årsklasser, som inskrifvas under åren 1902—1907, och således kommer att undergå sammanlagdt endast ett-hundranittiosju dagars öfning.

På grund af hvad sålunda anförts, har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka:

dels att i § 1, § 5 mom. 1, § 6 och § 13 mom. 1 ordet »tjuguetta» utbytes mot ordet »tjugu»,

dels ock att i § 52 måtte tilläggas efter mom. 1 ett nytt, så lydande moment:

2. De i § 1, § 5 mom. 1 och § 13 mom. 1 meddelade bestämmelser rörande tiden för värnpligtsålderns inträde äfvensom angående den ålder, vid hvilken de värnpligtige äro skyldige att undergå inskrifning, skola icke ega tillämpning förr än från och med 1908 års början, utan skall hvad i dessa hänseenden hittills varit stadgadt intill nämnda tid fortfarande lända till efterrättelse;

samt efter nuvarande mom. 3, som således skulle betecknas såsom mom. 4, två moment af följande lydelse:

5. Värnpliktig, som fyller tjuguetta år under år 1908, är skyldig att samma år inställa sig till inskrifning i hären eller flottan.

Beträffande sådan under år 1908 inskrifven värnpligtigs tienstgöringsskyldighet under fredstid gälle hvad

i mom. 3 och mom. 4 angående der omförmäld värnpliktig är stadgad.

6. Hvad i § 5 mom. 2 första och andra stycket är föreskrifvet rörande beräkningen af tjänstetiden i beväringen, så ock i § 6 angående den tid, under hvilken yngling, som blifvit inskrifven förr än värnpligten inträder, tillhör första uppbådet, skall i fråga om värnpliktig, som omförmäles i mom. 3 och mom. 5 af denna §, icke ega tillämpning, utan skall beträffande sådan värnpliktig i nämnda hänseenden gälla hvad hittills varit stadgad.»

vid § 4

af herr *J. Hjelmérus*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka antagande af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen af ifrågavarande § allenast med den ändring, att i tredje momentet ordet »lag» utbytes mot »författning»;

vid § 6

af herr *K. G. Bildt*, med hvilken herr *J. G. Björlin* i hufvudsak instämt:

»Genom utskottets beslut att föreslå förhöjdt penningebidrag till de värnpligtige utan att volontärernas aflöning samtidigt skolat ökas, uppstår fara för stammens rekrytering. Likaså försvaras, om icke omöjliggöres, härigenom förverkligandet af det önskemål, utskottet uttalat, att volontärerna måtte komma att rekryteras ur de värnpligtiges led. Då utskottet föreslagit en så väsentlig förändring i de grunder, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag är bygd, varder det enligt min förmening nödvändigt att samtidigt företaga motsvarande förändringar i de delar af värnpligtslagen, som stå i omedelbart samband med och kunna utöfva inflytande på stammens rekrytering, nemligen §§ 6, 25 och 34.

Hitintills har den stamanstälde, i vederlag för sin frivilligt åtagna militärtjänst, åtnjutit åtskilliga lättnader i tjänstgöringsskyldigheten såsom värnpliktig, af hvilka den viktigaste varit den, att han efter 2 års stamanställning ansetts hafva fullgjort hela den honom åliggande tjänstgöringen såsom värnpliktig.

Enligt utskottets förslag skulle han gå miste om denna fördel icke blott, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, under repetitionsöfningarna, utan jemväl — under öfvergångstiden — hvad den första tjänstgöringen beträffar. För den, som söker stamanställning, skulle emellertid alltid återstå den för-

del, som möjligen för honom kan ligga deruti, att han inträder i tjänst före den lagliga värnpligtsåldern. Nu inrymmer dock gällande värnpligtslag § 6, hvilken såväl af Kongl. Maj:t som af utskottet föreslagits kvarstå i sak oförändrad, tillfälle afven för värnpliktig att fullgöra sin tjänstgöring före den i § 1 stadgade tid. Detta skulle kanske icke gynna sådan värnpliktig så mycket i förhållande till volontären, om han icke derjemte erhöle fördelen att framför andra värnpligtige, som inskrifvas i laglig tid, få välja vapenslag. Redan nu är denna fördel icke oväsentlig, enär de vid flottan och kavalleriet inskrifne få fullgöra sina 90 dagar på ett år. Den är hufvudsakligen eftertraktad af de bildade klassernas söner, hvilka mer än andra äro i tillfälle att erhålla kännedom om de lättnader, som med stöd af gällande författningar på omvägar kunna uppnås. Uppenbart är emellertid, att fördelen af att kunna välja vapenslag genom antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva högst betydligt större och i följd deraf också mera eftersträfvad. Rätten att söka inskrifning före den lagliga värnpligtsåldern komme alltså att sökas mindre för tidens skull än för att få inträda vid ett vapenslag, der tjänstgöringen vore mindre betungande. Det är nemligen en högst betydlig lindring att få fullgöra tjänstgöringen i en följd eller med färre repetitionsöfningar mot att vid infanteriet få tjänstgöra i fem olika omgångar.

Nu har erinrats, att orden i 6 §: »och dervid uppgifva det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvori han önskar inskrifvas» icke skulle innebära företrädesrätt till val framför de enligt § 1 inskrifne. Lydelsen af § 6 har emellertid föranlett inrymmandet — i nuvarande inskrifningsförfordning — af en sådan företrädesrätt, och det är svårt att förstå, hvad de ofvan nämnda orden eljest skulle innebära. Borttagandet af dessa ord skulle deremot göra samtliga inskrifningsskyldige, vare sig de voro 21 år eller yngre, likställda. Förmånen att, om man så önskar, tidigare få fullgöra sin värnpligt torde icke böra ovilkorligen förbindas med ytterligare en, ännu större, förmån, den att få välja vapenslag.

Slutorden i § 6, 1. stycket: »och i öfrigt lämplig till den tjänstgöring, hvartill han anmäler sig» synas innebära, att han, i händelse af olämplighet för det valda vapenslaget, skall tillbakavisas. Då lämpligheten i vissa fall är svår att definiera och ej slutligt afgöres förr än af inskrifningsrevisionen, alltså efter redan skedd inskrifning, torde sådan värnpliktig, hvarom här är fråga, i praxis hafva af inskrifningsrevisionen tilldelats annat vapenslag i de fall, då han befunnits olämplig för eller ej kunnat få plats vid det af honom valda. Genom borttagandet af de nämnda orden skulle den värnpligtiges rätt blifva i lag fastslagen och ej längre beroende af inskrifningsmyndigheternas beslut.

Då den föreslagna lydelsen af § 6 synes egnad att försvåra stammens rekrytering och tillika innebär ett otillbörligt gynnande af de bildade klasserna, tillåter jag mig hemställa, att dess första stycke måtte erhålla följande lydelse:

Äfven före det är, värnpligten inträder, må yngling anmäla sig till inskrifning. För bifall härtill fordras, att han är till krigstjänst duglig.»

vid § 7

af herr *J. G. Björlin*, med hvilken herrar *C. O. Moberg*, *C. A. Sjöcrona* och *J. Hjelmérus* instämt:

»I åtskilliga andra länder, särskildt i vårt broderland Norge, äro värnpligtige, som egnat sig åt det presterliga kallet, befriade från egentlig vapentjänst, d. v. s. från skyldighet att öfva sig i vapnets bruk.

Frågan härom är icke heller hos oss ny. I det förslag till värnpligtslag, som vid 1875 års Riksdag var föremål för pröfning, var ett stadgande i sådan rigtning intaget och synes då icke från vederbörande utskotts eller Riksdagens sida hafva mött någon gensägelse, ehuru något dylikt stadgande då, i följd af det samtidigt framlagda härordningsförslagets fall, icke blef i värnpligtslagen infördt. Äfven i 1877 års förslag till värnpligtslag, som af liknande anledning icke blef antaget, förekom en sådan bestämmelse.

Med den nuvarande korta öfningstiden är, åtminstone i fredstid, frågan om presternas tjänstgöringsskyldighet af föga praktisk betydelse, enär de, som egnat sig åt teologiens studium, i regel icke få till prestembetet invigas förr än vid tjugutre års ålder, då ju vapenöfningarne i fredstid enligt den nu gällande ordningen i allmänhet redan äro undan-gjorda. Annorlunda ställer sig förhållandet enligt det nya härordningsförslaget, som ju skulle medföra, att dessa öfningar delvis blefve förlagda till en betydligt senare ålder än nu. I betraktande häraf och då det, enligt min åsigt, icke är med det presterliga kallet fullt förenligt, att dess utöfvare äro underkastade vapentjänst, har jag ansett, att stadgande borde meddelas derom, att till svenska kyrkan hörande prest, som fullgör sin värnpligt, icke må äläggas annan än presterlig tjänstgöring.

I hvad mån prestmän, som tillhöra annat trossamfund än svenska kyrkan, böra i förevarande afseende likställas med denna kyrkas prester, måste tydligtvis bero af särskild pröfning beträffande hvarje sådant samfund eller möjligen i hvarje särskildt fall.

På dessa grunder har jag ansett, att utskottet bort tillstyrka, att till § 7 värnpligtslagen skulle fogas ett nytt stycke af följande lydelse:

Prest, tillhörande svenska kyrkan, må ej aläggas annan än presterlig tjänstgöring. I hvad mån prestman, som tillhör annat trossamfund, må befrias fran vapentjänst, derom förordnar Konungen.»

vid § 25

af herr K. G. Bildt, med hvilken herr J. G. Björlin förklarar sig i hufvudsak instämma:

»I värnpligtslagens § 25 har utskottet föreslagit den förändring i Kongl. Maj:ts förslag, att i 1 mom. orden »I flottan inskrifvas» utbyts mot »Flottan tilldelas» och att i 2 mom. orden »äro underkastade inskrifning i hären» utbyts mot »tilldelas hären».

I konsekvens härmed torde 3 mom. böra erhålla en med nyss nämnda ändring öfverensstämmande lydelse. Kongl. Maj:ts förslag talar i 1 och 2 mom. om *inskrifning*, i 3 mom., som utgör ett tillägg till nu gällande lag, om *öfverföring* från stamanställning till egenskap af värnpliktig. Då i utskottets förslag emellertid nu talas om *tilldelning*, torde äfven i 3 mom. orden »öfverföres till härens eller flottans beväring eller landstorm» böra utbytas mot »tilldelas hären eller flottan». Tillika torde ordet »afgå» böra ändras till »afgått», hvarigenom sådan värnpliktig, som innehaft stamanställning, skulle vara tryggad i sin rätt att qvarstå vid det vapen han tillhört, vare sig han afgått efter fyllda 21 år och sålunda blifvit *öfverförd* eller han afgått tidigare och sålunda blifvit med vederbörlig åldersklass *inskrifven*.

Att f. d. stamanstälds rätt varder i lag tryggad och ej beroende af inskrifningsförordningens möjliga affattning synes mig vara icke blott i allmänhet riktigt, utan äfven för stammens rekrytering af vigt, på de grunder jag i min reservation vid § 6 anförde. Till tryggandet af denna rätt synes mig äfven nödvändigt, att i § 25 mom. 3 — liksom äfven i § 34 mom. 1, hvarom jag i reservation vid samma § skall yttra mig — orden »fast anställning» utbytas mot »anställning». Uttrycket »anställning» innefattar alla, medan »fast anställning» synes kunna få olika tolkningar. Uttrycket »anställning», som förefinnes i nu gällande värnpligtslag § 34 mom. 1, har mig veterligt hittills icke framkallat någon ovisshet, och för tillägget »fast» är i Kongl. Maj:ts förslag icke någon motivering anförd. Tillägget »fast» kan deremot komma att vålla mångahanda missförstånd. Vid flottan finnas benämningarna »fast stam» och »värfvad stam», vid ar-

mén benämningarna »fast anställda volontärer» och »volontärer». Hvilka, som vore att anse såsom »fast anställda» eller såsom blott »anställda», skulle alltså af Kongl. Maj:t i administrativ väg eller i kommandoväg bestämmas. Huru detta bestämmande kan komma att utfalla torde vara svårt att förutse, särskildt för den olärde, som söker inträde såsom volontär, men gerna skulle vilja veta, hurudan hans ställning till värnpligten derigenom blifver.

I strafflagen för krigsmagten § 2 användes visserligen uttrycket »fast anställning», men der i motsats till »värnpliktig», och då det ju är sannolikt, att nämnda lag blifver underkastad revision, synes det olämpligt att taga dess uttryckssätt till förebild i värnpligtslagen. I allt fall talar strafflagen för krigsmagten icke om fast anställning vid härens och flottans reserv. Efter en liknande uppfattning af begreppet »fast» skulle då exempelvis en värnpliktig, som undergått sin första tjänstgöring och derefter ingått som volontär på 1 år, icke heller falla under 34 § 1 mom.

Efter de ändringar, som här ofvan föreslagits, skulle § 25 mom. 3 kunna erhålla följande lydelse: »Värnpliktig, som afgått från anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv, tilldelas hären eller flottan.»

Mot denna lydelse kan dock erinras, att den icke är tillräckligt klar. Konjunktionen »eller», som i utskottets förslag förekommer 5 gånger, förekommer här i allt fall 3 gånger. Den uttrycker icke heller precis det man vill uttrycka, nemligen f. d. stamanställds rätt att fortfarande få tillhöra samma truppslag som förut.

På grund häraf får jag hemställa, att § 25 mom. 3 måtte erhålla följande lydelse:

Värnpliktig, som afgått från anställning vid hären eller härens reserv, tilldelas hären och det truppslag, han förut tillhört.

Värnpliktig, som afgått från anställning vid flottan eller flottans reserv, tilldelas flottan och den tjänst, han förut tillhört.»

vid § 27

af herrar *H. Andersson* i Nöbbelöf, *C. Persson* i Stallerhult, *J. Bromée*, *J. A. Sjö*, *Ollas A. Ericsson* och *A. T. Carlheim-Gyllensköld*, hvilka anført:

»Allt oftare har under de senaste åren af sakkunnige personer uttalats, att vår nuvarande härordning icke längre motsvarar tidens kraf, och att Sveriges försvarskraft i högst väsentlig mån måste stärkas, för att vårt

folk i farans stund skall med tillförsigt kunna lita till densamma. Dessa uttalanden, som med allt större styrka upprepats, tyda på, att svenska folket åter står inför nödvändigheten att ikläda sig betydande bördor för stärkande af landets försvar. Ehuru det må kännas än mer tyngande, att dessa bördor redan nu måste påtagas, då icke tio år förflutit, sedan representationen ej utan väsentliga uppoffringar antog den nuvarande härordningen, om hvilken — såsom det då syntes — berättigade förhoppningar kunde hysas, att den för en längre tid framåt skulle vara tillfredsställande, så må dock ingen, som är öfvertygad om nödvändigheten af försvarets stärkande, undandraga sig att i sin mån bidra dertill.

Då det emellertid kan dragas i starka tvifvelsmål, huruvida landets ekonomiska ställning är sådan, att det förmår bära kostnaderna för den af Kongl. Maj:t föreslagna och af utskottet nu tillstyrkta härordningen, är det — framför allt för Riksdagen — en bjudande pligt att med yttersta noggrannhet öfverväga och pröfva

dels huruvida ett betryggande försvar icke möjligen kan, till gagn för samhällslifvet i dess helhet, åstadkommas med mindre uppoffringar än de, som nu af utskottet tillstyrkts;

dels huruvida dessa uppoffringar komma att efter en rättvis och billig grund hvila på landets inbyggare.

Då vi i dessa synnerligen viktiga frågor hysa en från utskottets majoritet afvikande mening, hafva vi på detta sätt velat för Riksdagen framlägga våra åsikter i berörda ämnen.

Hvad först angår frågan, huruvida det nödvändiga stärkandet af landets försvar måste kräfva de af utskottet föreslagna bördorna, särskildt en så stor utsträckning af de värnpligtiges öfningstid som till 365 dagar, hålla vi före, att den inom vårt land hittills vunna erfarenheten icke gifver vid handen något sådant. Såsom stöd för detta vårt påstående vilja vi erinra derom, att de nuvarande indelte soldaternas utbildning består i en rekrytskola, fördelad på 14 öfningsveckor det ena året och 7 öfningsveckor det andra, eller sålunda tillsammans ungefär 150 dagar, efter hvilken tid rekryten anses utbildad till soldat; och hvad man än haft att anmärka mot våra indelte soldater, icke har det varit, att de fått bristande utbildning. Vi anse oss sålunda vara stödda af den bästa auktoritet — erfarenhetens, då vi anse, att en rekrytutbildning af 150 dagar är tillräcklig. Dertill kommer, att denna utbildningstid helt visst kan genom reformer på det militära området tillgodogöras vida bättre, än hvad nu är fallet. Om ock ett eller annat, som på programmet för rekrytutbildningen förefaller den civile öfverflödigt och ändamålslost, måste bibehållas, finnes

dock säkerligen mycket, som kan uteslutas, till fromma för det mera väsentliga och viktiga.

En rekrytutbildningstid af 150 dagar anse vi således tillräcklig. Emot Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag att låta denna utbildning efterföljas af repetitionsöfningar hafva vi intet att erinra, ehuru vi icke förbise, att framför allt dessa medföra stora personliga uppoffringar. Emellertid hafva vi icke kunnat finna nödvändigheten af den för nionde årsklassen föreslagna öfningen, och tiden för de föregående tre repetitionsöfningarne hafva vi ansett utan olägenhet kunna begränsas till 30 dagar för hvardera. Tillika vilja vi såsom synnerligen önskvärdt framhålla, att den första af dessa repetitionsöfningar anordnas i omedelbar följd med rekrytutbildningen.

En sammanlagd öfningstid för de värnpliktige af 240 dagar är sålunda, enligt vår mening, den längsta, som må antagas, och vi äro förvissade derom, att denna tid, ändamålsenligt använd, skall vara fullt tillräcklig att utbilda goda värnpliktssoldater.

Dessutom vilja vi framhålla önskvärdheten af, att i sammanhang med ett förslag till ny härordning en fullständig utredning för Riksdagen framläggas angående de åtgärder, som må anses ändamålsenliga för ordnande af vårt sjöförsvaret på ett tillfredsställande sätt, särskildt med hänsyn till nödvändigheten af samverkan mellan armén och flottan till åstadkommande af ett fullt betryggande försvar.

Vi öfvergå nu till bedömande af spörsmålet, huruvida de ifrågasatta ekonomiska uppoffringarne för försvaret skulle komma att hvila på en rättvis och billig grund.

Så blir, enligt vart förmenande, *icke* förhållandet, om de för försvaret erforderliga skatterna komma att uttagas enligt hittills följda principer. Vår åsigt är, att utgifter af ifrågavarande art i första rummet och så långt som möjligt böra bestridas af direkta skatter, uttagna efter progressiv skala. Likaledes anse vi, att såsom grund för beskattningen bör läggas den genom obligatorisk själfdeklaration uppgifna inkomsten, till hvilken bör räknas äfven afkastningen af aktier, kommanditlotter samt lotter i enskilda banker och ekonomiska föreningar.

Dessa grundsatser i fråga om beskattningen för försvaret, hvilka vi här allenast i deras allmänna hufvuddrag och i största korthet kunnat antyda, anse vi vara så viktiga, att vi icke kunna för vår del biträda ett härordningsförslag, hvarigenom nya skattebördor framkallas, förrän i samband med detsamma för representationen framläggas ett förslag till vårt skatteväsendes ordnande på basis af förut nämnda grunder.

Till de af oss nu framlagda skäl, hvarför vi icke för närvarande kunnat understödja det föreliggande förslaget till ny värnpliktslag och ny härordning, vilja vi lägga ytterligare det, att, då Kongl. Maj:t nu gått i författning om revision af krigslagstiftningen, resultatet af arbetena dermed torde böra afvaktas, innan den allmänna värnplikten utsträcker. Nämda lagstiftning lemnar nemligen, enligt vår åsigt, som vunnit ytterligare stöd af flere inom riksdagen i detta ämne väckta motioner, mycket öfrigt att önska; vi vilja endast framhålla den allmänt uttalade och äfven af oss delade åsigten, att disciplinstadgan för krigsmagten i hufvudsakliga delar bör indragas under Riksdagens medbestämmningsrätt, till vinnande af största möjliga rättssäkerhet för de värnpligtige.

Med anledning af hvad vi sålunda anfört, hemställa vi,

att Riksdagen -- med afslag å såväl Kongl. Maj:ts propositioner angående ny härordning och ny värnpliktslag som ock utskottets förevarande förslag -- måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om nytt förslag till förbättrad härordning, grundad hufvudsakligen å indelningsverkets upphörande samt å utsträckning af de värnpligtiges öfningstid till 240 dagar, fördelad på en rekrytskola om 150 dagar samt tre repetitionsöfningar, hvardera om 30 dagar, och af hvilka den första omedelbart efterföljer rekrytskolan, äfvensom att Kongl. Maj:t i sammanhang härmed måtte förelägga Riksdagen förslag *dels* till skatteväsendets ordnande, hufvudsakligen med tillämpande af ofvan uttalade grundsatser, och *dels* till ny krigslagstiftning, som jemväl bör omfatta de för disciplinens upprätthållande nödiga bestämmelser.»

af herrar *J. Hjelmérus*, *S. O. Nylander* och *E. A. Lindblad*, hvilka anfört:

»Att vårt försvar för tryggande af fosterlandets frihet och sjelfständighet är i behof af förstärkning torde vara en inom nationen allmänt utbredd mening. Likaså torde man numera vara allmänt ense derom, att härväsendet bör, med upphäfvande af indelningsverket, grundas hufvudsakligen å allmän värnpligt. Då det gäller att afgöra, till hvilket mått de värnpligtiges öfningstid bör utsträckas för att dessa skola bibringas en tillfredsställande soldatutbildning och landet dymedelst erhålla en fullt fältduglig armé, hafva deremot meningarne visat sig mycket delade.

Vid öfvervägande först af frågan om hvilken *öfningstid*, som må anses erforderlig för *infanteriet* — härens hufvudsakligaste truppdrag — erbjuder sig osökt en utgångspunkt i den nuvarande utbildningstiden — 150 dagar — för indelta arméns stamrekryter, hvilket manskap med den nuvarande härorganisationen onekligen kan betecknas såsom härens egentliga kärna. Det torde nemligen vara ett — äfven bland militära fackmän — temligen allmänt erkänt sakförhållande, att de nuvarande indelta stamrekryternas utbildning är god och tillfredsställande, en uppfattning som ock bestyrkes af en flerårig erfarenhet.

Det synes då ligga nära för handen, att, äfven under förutsättning af en arméorganisation, byggd hufvudsakligen å allmän värnpligt, ett nöjaktigt resultat skulle kunna vinnas, derest de värnpligtiges vid infanteriet rekrytutbildning (rekrytskolan) bestämdes till en tid af fem månader eller 150 dagar.

Under förutsättning att rekrytskolan tager sin början i förra hälften af januari under andra värnpligtsåret, skulle densamma följaktligen vara afslutad i början af juni månad.

Att emellertid äfven *repetitionsöfningar* äro nödiga såväl för upplifvandet af de kunskaper och färdigheter, som under rekrytskoleperioden inhemtats, som ock för beredande af tillfälle till öfningar i större truppförband är påtagligt. Utgår man ifrån, att dessa öfningar — såsom chefen för generalstaben efter hvad det synes på goda skäl föreslagit — för första uppbådet böra bestämmas till *tre*, torde dock utan afsevärd olägenhet tiden för hvarje sådan öfning kunna begränsas till 30 dagar.

Enär det uppenbarligen är af största vigt för de värnpligtige att få fullgöra sin värnpligt så snart som möjligt efter värnpligtsalderns inträde, så att de sedermera må kunna utan hinder af de afbrott, som militäröfningarne medföra, egna sig åt sin egentliga verksamhet, är det tydligen ett önskningsmål, att dessa öfningar icke uppskjutas längre än som är alldeles oundgängligt utan fast hellre förläggas till de tidigare värnpligtsåren. Under antagande att, såsom ofvan nämnts, rekrytskolan avslutas de första dagarne af juni månad under andra värnpligtsåret, skulle *den första repetitionsöfningen* kunna ega rum till största delen under juni månad samma år i omedelbar följd med rekrytskolan. Härigenom skulle ock vinnas den mycket beaktansvärda fördelen, att soldatens mera fältmessiga utbildning skulle kunna i högre grad, än vid antagande af Kongl. Maj:ts förslag är möjligt, tillgodoses redan på ett tidigare stadium af de värnpligtiges utbildning, en fördel som ock vid den af Kongl. Maj:t anbefalda granskningen af förslaget till ny härordning af flere militära reservanter blifvit särskildt framhållen.

Af skäl, som ofvan nämnts, synas de återstående två repetitionsöfningarne helst böra förläggas till tredje och fjerde värnpligtsåren.

Tydligt är, att den af Kongl. Maj:t föreslagna repetitionsöfningen under nionde värnpligtsåret skulle för de värnpligtige, som då ej sällan redan hunnit bilda familj eller erhållit en mera fast verksamhet, blifva förbunden med väsentliga olägenheter. Ur denna synpunkt är det uppenbarligen önskvärdt, att denna repetitionsöfning icke måtte ifrågakomma. I sjelfva verket lärer väl ock en sådan öfning knappast vara af den afgörande betydelse för försvaret, att densamma, i betraktande af nämnda olägenheter, bör i organisationsplanen ingå.

På grund af ofvan anförda skäl torde man således kunna stanna vid en öfningstid för infanteriet af — repetitionsöfningarne inberäknade — 240 dagar eller 8 månader.

Då, såsom statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet erinrat, öfningstiden för infanteriet, eller härens talrikaste vapen, bör vara måttgifvande äfven för andra truppslag, synes öfningstiden äfven för dessa nu böra föreslås att blifva lika lång.

Öfningarnes fördelning lär emellertid i fråga om rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna böra ordnas något annorlunda, enär rekrytutbildningen der erfordrar längre tid.

I hufvudsaklig proportion till den af Kongl. Maj:t föreslagna fördelningen af öfningstiden för sistnämnda truppslag, torde densamma kunna så fördelas, att den första utbildningen (rekrytskolan) bestämmes till 170 dagar och påbörjas under första värnpligtsåret samt att två repetitionsöfningar, hvardera om 35 dagar, förläggas till andra och fjerde åren.

Hvad angår flottan torde, under förutsättning af den nu föreslagna utbildningstiden, öfningarne med de i § 25 mom. 1 a) af förslaget till värnpligtslag omförmälde samt dermed i fråga om öfningarnes fullgörande likstälde värnpligtige utan olägenhet kunna taga sin början under första året; likasom ock, beträffande öfriga till flottan uttagne värnpligtige, de der icke inskrifvits till fästningstjenst, dessa värnpligtiges öfningar under nämnda förutsättning lära kunna fullgöras i en följd med början under andra året.

Beträffande den årstid, då repetitionsöfningarna lämpligast böra ega rum, torde man kunna instämma med hvad utskottet härutinnan anført i anledning af herr L. P. Mallmins m. fl:s motion, dock med det icke oväsentliga förbehåll, att det af utskottet i sådant afseende föreslagna tillägget i värnpligtslagen bör ega tillämpning äfven under den öfvergångstid, som för den nya härorganisationens genomförande är erforderlig. Nagot rimligt skäl, hvarför en sådan inskränkning i fråga om tiden för repetitions-

öfningarna icke skulle vinna tillämpning äfven under öfvergångstiden, utan först sedermera, lär icke förefinnas. Något sådant har icke heller af utskottet anförts.

Antages ett härordningsförslag, byggt på en öfningstid af 8 månader för de värnpligtige, kan icke förnekas, att äfven härigenom en högst betydlig förstärkning af landets försvarskraft skulle vinnas.

Då öfningstiden enligt det nu framlagda förslaget i jämförelse med Kongl. Maj:ts af utskottet härutinnan förordade förslag kommer att minskas med 125 dagar, blifva uppenbarligen ock *kostnaderna* för de till hären uttagne värnpligtiges utbildning afsevärdt mindre. Under förutsättning af 240 dagars sammanlagd öfningstid uppgår antalet tjänstgöringsdagar för de värnpligtige årligen till endast 5,040,728 dagar eller 2,593,090 tjänstgöringsdagar mindre än enligt utskottets förslag. Med tillämpande af samma grunder i fråga om det till de värnpligtige utgående penningbidragets belopp m. m., som utskottet förordat, har den besparing, som genom tjänstgöringsdagarnes minskning till 240 dagar skulle vinnas, beräknats till 3,050,391 kronor om året.

Den kortare öfningstiden skulle vidare medföra en besparing äfven i fråga om kavalleriets stambästar, i det att ett afsevärdt antal af dessa skulle kunna ställas i depôt under tiden från repetitionsöfningarnes slut, till dess rekrytskolan följande år tager sin början. Den härigenom uppkommande årliga besparingen uppgår till 46,092 kronor.

Genom begränsningen af faltartilleriets repetitionsöfningar från 42 till 35 dagar skulle äfven kostnaden för artilleriets legda hästar kunna nedbringas med 71,140 kronor om året.

Den förordade begränsningen af öfningstiden från 365 till 240 dagar skulle således medföra en årlig besparing af sammanlagdt minst 3,167,623 kronor och följaktligen den årliga ordinarie totalkostnaden för landtförsvaret belöpa sig till 41,389,985 kronor i stället för 44,557,608 kronor enligt utskottets förslag.

Utan förringande af värdet utaf de utredningar, som af chefen för finansdepartementet och äfven af utskottet, i hufvudsaklig anslutning dertill, verkstälts rörande landets ekonomiska bärkraft, lär det dock få anses uppenbart, att en sådan beräkning under alla förhållanden måste ställa sig synnerligen vanskelig.

Det torde därför tvifvelsutan för tillvaratagande af landets sanna intressen vara klokast att vid en dylik beräkning gå till väga med försigtighet, särskildt under nuvarande förhållanden, då åtskilliga tecken tyda på en tillbakagång i det uppsving, vårt ekonomiska lif under senare åren tagit.

Då i hvarje fall kostnaderna för förstärkningen af landets försvar måste medföra väsentligen ökade skattebördor, synes billigheten fordra, att vid fördelningen af dessa bördor vederbörlig hänsyn toges till förmågan att bära desamma. Det är därför med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att, såsom utskottet jemväl förordat, de ökade kostnaderna för försvaret böra i främsta rummet uttagas på den direkta beskattningens väg med tillämpning af grundsatsen om obligatorisk sjelfdeklaration i förening med en lämpligen afvägd progression i beskattningen.

På grund af hvad sålunda anförts, tillåta vi oss hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 27 mom. 1 värnpligtslagen skall erhålla följande lydelse:

§ 27.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i sammanlagdt *tvåhundrafyrtio* dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen:*

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *etthundrafemtio* dagar, som tager sin början under *andra* året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettio* dagar under hvart och ett af *andra, tredje* och *fjerde* åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna:*

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *etthundrasjuttio* dagar, som tager sin början under *första* året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettiofem* dagar under hvart och ett af *andra* och *fjerde* åren;

c) vid *flottan:*

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjönanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer i en följd med början under *första* året,

af till fästningstjenst inskrifne värnpligtige med en första tjenstgöring om *tvåhundra* dagar, som tager sin början under *första* eller *andra* året, och med en repetitionsöfning om *fyrtio* dagar under *fjerde* året, samt af flottans öfrige värnpligtige i en följd med början under *andra* året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen för särskilda fall annorlunda förordnar, ega rum

vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands. Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.»

af herr S. G. von Friesen, som anført:

»Vid behandlingen af den stora och i nationens lif djupt ingripande frågan om ett i väsentliga delar förändradt system för ordnandet af landets försvar har utskottet i särskilda fall icke underlåtit att taga hänsyn till kraf, som från vissa samhällsklasser blifvit uppställda för vinnande af en motvigt mot eller lindring af den tunga, som den ökade försvarsbördan skulle komma att medföra. I ett hänseende har utskottet emellertid iakttagit fullständig tystnad. Den med nödvändighet hos en hvar, som under en lång öfning förberedt sig att i faraus stund värna landet, uppstigande känslan, att han, på hvilken plats i samhället han än må komma att hamna, bör erhålla möjlighet att få ett ord med vid bestämmandet af detta samma lands öden och utveckling genom rätten att deltaga i val till Riksdagens Andra Kammare, denna känsla har af utskottet lemnats utan beaktande. Då, oafsedt denna uraktlåtenhet, på grund af förhållanden, hvilka det här icke är af nöden att närmare undersöka, ställningen nu faktiskt är sådan, att frågan om utsträckning af den politiska rösträtten vid denna riksdag icke kan föras fram mot sin lösning på ett tillfredsställande sätt, kan jag icke intaga annan ståndpunkt än den, att försvarsfrågan bör afgöras först vid en kommande riksdag, då äfven rösträttsfrågan kan förekomma. Ett sådant på grund af nu anförda skäl i min tanke nödvändigt uppskof medför äfven andra högst afsevärda fördelar. Man skall då samtidigt med försvarets ordnande kunna besluta en skattelagsstiftning, som möjliggör att i mån af behof på ett rättvist sätt uppbringa de penningemedel, som för försvaret erfordras. Man skall ock genom en förbättrad lagstiftning kunna sörja för, att den värnpligtige, då han, på grund af lagens bud,

utan tvifvel med en viss oro intager för längre tid den för honom ovana platsen i ledet, skall känna sig lugnad af den trygga vissheten att af rättvisa lagar samt opartisk och sakkunnig rättsskipning vara skyddad mot hårdhet och öfvergrepp. Och man skall äfven kunna se till, huruvida icke väsentliga förbättringar kunna vidtagas i det nu framlagda förslaget till försvarsfrågans lösning.

Ehuru jag icke är fackman på förevarande område, torde det dock icke anses förmätet, om jag, som nu under en tid haft till pligt att så godt som uteslutande sysselsätta mig med denna fråga, i sistnämnda hänseende framlägger några tankar till öfvervägande.

En anmärkning, som mot Kongl. Maj:ts förslag i främsta rummet kan framställas och hvars befogenhet svårligen lär kunna förnekas, är, att det förutsätter bibehållandet af en betydande styrka fast anstaldt manskap, särskildt vid specialvapnen. Värffning måste derföre fortfarande ärligen ega rum i betydande utsträckning, och då man vet, att framgången af denna är mycket beroende af de vexlande konjunkturerna, måste nämnda förhållande ovilkorligen anses innebära en svaghet i förslaget. Anledningen, hvarför denna brist icke kunnat undvikas, är påtaglig: den föreslagna öfningstiden för de värnpligtige är, hvad vissa specialvapen beträffar, för kort för att å ena sidan den värnpligtiges utbildning skall kunna blifva sådan, som vapnet fordrar, och å andra sidan den inre tjensten inom vapnet skall kunna på ett tillfredsställande sätt upprätthållas. För att motväga dessa brister har förslaget måst upptaga för de ifrågasvarande vapnen dels en större numerär befäl af manskapsklassen, än som eljest varit erforderlig, dels ett förhållandevis stort antal 'öfriga volontärer'.

Vid sidan af denna anmärkning har med stor styrka framträdt en annan, nemligen att vid fotfolket och med detta i förevarande hänseende likställda vapen öfningstiden är längre, än som under vissa förutsättningar vore behöfligt. De skäl, som ur borgerlig synpunkt med styrka anförts för nedbringandet af öfningstiden, äro för väl kända för att här behöfva upprepas, och de skäl, som ur militär synpunkt anförts för de 365 dagarna, synas mig antingen icke nå målet eller ock skjuta öfver målet och i båda fallen således vara otillfredsställande.

Om hvad jag här i sistnämnda båda hänseenden anført är riktigt, lærer den enda rätta vägen att följa vara den sedan gammalt inslagna, nemligen att, med öfvergifvande af principen af lika öfningstid för alla värnpligtige, afpassa öfningstiden vid de särskilda vapnen efter deras olika kraf.

Hvad först beträffar fotfolket och vissa andra vapenslag, har det syntts mig böra tagas i allvarligt öfvervägande, om icke öfningstiden för

dem, särdeles om rekrytöfningarna förlades till en tjenlig årstid, kunde nedbringas till 8 månader. Följderna af en sådan öfningstidens minskning lära icke nu kunna öfverskådas, utan först en af sakkunnige verkställd utredning kan gifva vid handen, hvilken inverkan en sådan förändring bör hafva på organisationen i skilda hänseenden i syfte att mobiliseringsresultatet må blifva fullt tillfredsställande. Frågorna om öfningstidens förläggning och indelning samt dess ändamålsenliga utnyttjande komma ock härvid att sjelfmant framträda. Men en annan åtgärd, som i sammanhang härmed jemväl borde vidtagas, vore att sätta skyttewäsendet i landet i organiskt samband med det officiella försvarsväsendet. Det borde vara ett åliggande för hvarje svensk vapenför yngling att genom deltagande i väl ordnade skjutöfningar i hembygden före värnpligtsålderns inträde skaffa sig så stor individuel skjutskicklighet, som med hänsyn till hans anlag för sådana öfningar kunde skäligen fordras. Utan tvifvel skulle härigenom af de värnpligtiges utbildning en viktig och tidsödande del vara undanjord redan vid rekrytskolans början.

Annorlunda ställer sig frågan om öfningstidens längd vid vissa andra vapen, särskildt kavalleriet. Beträffande dessa vapenslag torde det, om man dels vill minska antalet befäl af manskapsklassen, dels skall kunna nöja sig med endast det antal 'öfriga volontärer', som är erforderligt för underbefälens rekrytering, vara nödvändigt att öka de värnpligtiges öfningstid utöfver den här ofvan för fotfolket ifrågasatta och jemväl utöfver den af Kongl. Maj:t föreslagna eller 12 månader — olika för olika vapenslag. Huru stor öfningstiden under den gifna förutsättningen bör vara för de särskilda vapenslagen, tilltror jag mig icke att bedöma, ej heller huru stora årskontingenter af värnpligtige behöfde dem tilldelas. Deremot vill jag framhålla, att trots den längre öfningstiden det icke bör möta svårigheter att, utan anlåtande af lottning, till dessa vapen erhålla ett tillräckligt antal värnpligtige på frivillighetens väg. Såsom skäl härför vill jag nämna ej blott, att dessa vapenslag i och för sig utöfva en viss dragningskraft på ynglingen, utan äfven att öfningstidens öfverskjutande längd i viss mån skulle motvägas af minskningen i antalet repetitionsöfningar. När härtill kommer, att för den öfverskjutande öfningstiden lämplig dagaflöning kunde bestämmas, tror jag icke, att det vore att befara, att ej det jemförelsevis mindre antal värnpligtige, som för dessa vapenslag erfordras, frivilligt skulle låta sig vid dem inskrivas.

En annan fråga, som jag icke kan anse vara lyckligt löst genom det föreliggande förslaget, är den om officerarnes utbildning och beredande af tillgång på reservofficerare, hvilka sistnämnda vid mobilisering skulle behöfva i stor utsträckning tagas i anspråk.

Blifvande officerare och reservofficerare skulle enligt departementschefens plan icke komma att erhålla sin första utbildning tillsammans med de värnpligtige, utan i särskilda för dem inrättade skolor. Det synes mig vara principiellt origtigt, att den, som skall föra befäl inom en armé af värnpligtige, icke skall hafva under någon del af sin utbildningstid lefvat den vanlige värnpligtiges lif och derigenom på närmaste håll lärt känna deras lefnadsvilkor, vanor och föreställningssätt, hvilka det skall blifva hans lifsuppgift att leda och befalla. Någon förlängning af den blifvande officers utbildningstid behöfde icke blifva en följd af den af mig åsyftade förändringen, enär den särskilda utbildning, som för befördran till underofficer är af nöden, väl utan större svårighet skulle kunna bibringas officersaspiranterna före och under rekrytskoletiden. Genom samma förändring skulle det ock blifva möjligt att träffa lämpligare anordningar än de i statsrådsprotokollet ifrågasatta för erhållande af ett tillräckligt antal dugliga reservofficerare, enär dessa då icke skulle behöfva framstå såsom några, hvilka befunnits undermåliga, då det gäلت att komma in på den militära banan. Anordningarna för befålets utbildning äro af den största betydelse, särskildt då det gäller befålet inom en armé af värnpligtige. Af dessa anordningar beror i väsentlig mån icke blott den skicklighet, med hvilken befålet kommer att föras, utan ock den anda, i hvilken de värnpligtiges fostran till fäderneslandets försvar kommer att ledas.

Slutligen kan jag ej underlåta att såsom min åsigt uttala, att det är en afgjord brist, att icke Kongl. Maj:t samtidigt med framläggande af förslag till ny härordning — i synnerhet ett, som är af så genomgripande art, som det förevarande — afven aflåtit proposition till Riksdagen om fullständig löneroglering för såväl armén som flottan.

Då således å ena sidan vissa enligt min mening ovilkorliga förutsättningar för genomförandet af en ny försvarsorganisation ännu icke förefinnas och å andra sidan förändringar i det framlagda förslaget böra vidtagas för lättande af bördan för landet och den enskilde samt för vinnande af ändamålsenlighet, anser jag, huru öfvertygad jag än är om nödvändigheten af en snar och genomgripande förändring af landets försvarsväsende, dock icke, att ett afgörande beslut angående försvarsfrågans lösning kan eller bör fattas af innevarande Riksdag.»

af herr friherre *L. A. von Knorring*, som anført:

»Då jag ej kunnat biträda Kongl. Maj:ts och utskottets förslag rörande värnpligtiges tjänstgöringstid under fredstid i sammanlagdt 365 dagar, grundar sig min afvikande mening hufvudsakligen på följande skäl:

1:o. En utsträckning af värnpligtiges tjänstgöringstid från nu gällande 90 dagar till 365 dagar skulle vara ett för stort steg, som ej öfverensstämde med svenska folkets uppfattning angående reformers genomförande i allmänhet. Äfven synes mig ej öfvertygande skäl vara framlagda af Kongl. Maj:t och utskottet, hvarför en så lång tjänstgöringstid i fredstid vore nödvändig för infanteriet, hvilket vapens utbildningskraf, enligt chefens för landtförsvarsdepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 7 januari 1901, borde vara måttgivande.

2:o. Värnpligtiges tjänstgöring i fredstid skulle, enligt förslaget, för de flesta truppslagen fördelas på sex år, hvilket förhållande, i betraktande af att rekryttjänstgöringen borde begynna i slutet af första året och fortgå i en följd under andra året, medförde, att de värnpligtige blefve i allmänhet skyldige att i fem olika omgångar rycka in till tjänstgöring. Det torde väl ej kunna förnekas, att värnpligtige af alla samhällsklasser komme att erfara stora olägenheter af att nödgas så många gånger, för den militära tjänstgöringens skull, afbryta de fredliga sysselsättningarna. Särskildt skulle sannolikt de, hvilka bildat familj och hade att i tjugunionde året inställa sig till femton dagars tjänstgöring, med mycken olägenhet och motvilja fullgöra denna.

3:o. Förläggandet af repetitions-(regements-)öfningarne till hösten från sista veckan af augusti månad till september månads slut, i enlighet med den för härordningen uppgjorda planen, skulle, med afseende å det nödvändiga inkallandet af trenne årsklasser på en gång, blifva en mycket tung börda för svenska jordbruket, som lider och sannolikt kommer att lida allt framgent af en ringa tillgång på arbetskrafter under skördetiden. Visserligen har utskottet föreslagit den bestämmelsen i 27 §, att repetitionsöfningar med *fotfolket* ej skulle få hållas från och med den 11 juli och till och med den 9 september; men då skördens inbergande norr om Skåne ej brukar vara i allmänhet verkställd till den 9 sept., torde den erbjudna lättningen ej komma att betraktas såsom väsentlig. Äfven torde vara sannolikt, att det inom kort komme att visa sig medföra stora olägenheter såväl från militärisk synpunkt som från synpunkten af de värnpligtiges helsa att verkställa ifrågavarande öfningar under den merendels regniga oktober månad, i följd hvaraf man snart skulle förklara det nödvändigt att skjuta tillbaka dem till den i härordningsplanen beräknade tiden.

Deremot synes mig en tjänstgöringstid af 300 dagar vara vid de flesta truppslag fullt tillräcklig från militärisk synpunkt. Om af denna tid 210 dagar användes till rekryttjänstgöring, skulle denna visserligen blifva 35 dagar kortare, än Kongl. Maj:t och utskottet föreslagit, men

skilnaden borde kunna ersättas genom diverse inskränkningar i sådant, som ej direkt befordrar den värnpligtiges utbildning till fältduglig soldat. Genom öfningstidens förminskning till 300 dagar blefve det nödvändigt att utesluta den föreslagna repetitionsöfningen å femton dagar och förändra de trenne öfriga föreslagna repetitionsöfningarna å trettiofem dagar till trenne sådana å trettio dagar ($210 + 90 = 300$), men denna åtgärd borde ej kunna medföra någon afsevärd skada i afseende å de värnpligtiges utbildning. Repetitionsöfningarne borde förläggas till försommaren på det sätt, att den omkring 1 juni avslutade rekrytskolan omedelbart efterföljdes af en repetitionsöfning, till hvilken fjerde och femte klasserna äfven inkallades. Den olägenhet i militäristiskt hänseende, som möjligen uppkomme genom sådan anordning, torde mångfaldigt uppvägas deraf, att antalet år, under hvilka de värnpligtige skulle särskildt rycka in till ny tjänstgöring, förminskades från fem till tre och att jordbruket undginge den väsentliga skada det skulle lida genom repetitionsöfningarnes förläggande till hösten. Då fälttjänstöfningar mellan tvenne arméfördelningar sannolikt med större lätthet kunde anordnas å hösten än å sommaren, borde det för öfrigt medgifvas, att sådana finge anställas med hvarje fördelning hvart tredje år efter den 15 september under något antal dagar af den till repetitionsöfningarne anslagna tiden. För att en härordning skall vara fullt ändamålsenlig, fordras det enligt mitt förmenande, att det i värnpligtslagen föreskrifves olika tjänstgöringstid i fredstid för de värnpligtige allt efter utbildningskrafvet vid de olika truppslagen. Sålunda borde det vara bestämdt t. ex. längre tjänstgöring för en värnpliktig vid rytteriet, der utbildningen är svårare, än för en värnpliktig vid infanteriet och å andra sidan en vida kortare tjänstgöring för en trängsoldat än för en infanterist. Men äfven om särskild ersättning tilldelades för längre tjänstgöringstid än den allmänna vid infanteriet, skulle Riksdagen sannolikt ej medgifva, att längre tjänstgöring vid vissa specialvapen ålades i värnpligtslagen såsom ett tvång, enär den allmänna uppfattningen hos svenska folket hittills fordrat lika lång utbildningstid för alla värnpligtige.

Då 300 dagars öfningstid, ehuru tillräcklig vid de flesta truppslag, måhända ej är tillräcklig vid rytteriet, ridande artilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna, men en längre öfningstid ej kunde genom lag åläggas värnpligtige, som tilldelades nämnda truppslag, synes den utvägen böra anlitas att genom frivillig öfverenskommelse vid inskrifningen förmå dessa värnpligtige, som utgöra ett relativt mindre antal (något öfver 2,000), att mot särskild ersättning tjänstgöra 60 dagar utöfver de 300. Första tjänstgöringen eller rekrytskolan, som vid ifrågavarande truppslag skulle räcka

230 dagar, kunde derigenom ökas med 50 dagar till 280 och hvardera af de tvenne erforderliga repetitionsöfningarne å 35 dagar kunde derigenom ökas med 5 dagar till 40 ($280 + 40 + 40 = 360$). Rekrytskolan borde börja omkring 1 november under första året och fortgå i en följd under andra året samtidigt med tredje och fjerde årsklassernas repetitionsöfningar, derest sådant vore möjligt att åstadkomma, eller ock upphöra vid nämnda repetitionsöfningars början för att derefter fortsätta omedelbart efter deras slut. Repetitionsöfningarne skulle utföras ungefär samtidigt med infanteriets.

Första tjänstgöringen eller rekrytskolan vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen borde begynna i första veckan af november under första året och fortgå 210 dagar till tiden omkring 1 juni andra året samt efterföljas omedelbart af en repetitionsöfning å 30 dagar, hvartill fjerde och femte klasserna äfven inkallades. Endast vid trupperna i Norrland, der våren och sommaren inträffa väsentligt senare än i öfriga Sverige, borde första tjänstgöringen eller rekrytskolan begynna något senare än i första veckan af november.

Första tjänstgöringen eller rekrytskolan vid fältartilleriet, utom det ridande artilleriet, borde begynna i sista veckan af oktober under första året och fortgå 230 dagar till midten af juni andra året samt efterföljas omedelbart af en repetitionsöfning å 35 dagar, till hvilken äfven fjerde klassen inkallades.

Hvad flottan angår, borde de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige äfvensom andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal, Konungen bestämmer, tjänstgöra 300 dagar i en följd under andra året, de till fästningstjänst inskrifne värnpligtige begynna sin tjänstgöring under första eller andra året med 258 dagar i en följd och fortsätta den med en repetitionsöfning å 42 dagar under fjerde året samt flottans öfrige värnpligtige utföra sin första tjänstgöring å 200 dagar under andra året och en repetitionsöfning å 100 dagar under fjerde året.

Mot de delar af 27 §, som ej beröras af ofvanstående uttalande, har jag ingen erinran att göra.»

af herr *H. F. A. E. Pantzarhielm*, som anført:

Då de af Kongl. Maj:t för innevarande års Riksdag framlagda förslagen om utsträckning af värnpligten och om ny härordning äro byggda *icke* på den allmänna värnpligtens princip, sådan denna hos andra nationer blifvit tillämpad och pröfvad, utan på en kombination af värnpligt och värffning, som helt och hållet gör härens krigsduglighet beroende af värffningens utgång;

då under en följd af år erfarenheten oförtydbart gifvit vid handen, att, under tider med höga arbetslöner, värfningen icke ens med abnorma kostnader kan i vårt land upprätthållas, hvilket förhållande torde hafva varit ett af de kraftigaste motiven för framläggandet af det nya härordningsförslaget;

då principen »lika öfningstid åt alla» blifvit uti härordningsförslaget fastslagen, utan att likväl der hafva kunnat likformigt tillämpas, samt då nämnda princip, som icke inom andra arméer kunnat godkännas eller vinna tillämpning, innebär en motsägelse och, från försvarets synpunkt sedd, är opraktisk och skadlig;

då genom den i det kongl. förslaget ifrågasatta öfningstiden af 365 dagar för alla vapenföra värnpliktige skulle åt de värnpliktige vid vissa vapenslag gifvas en obehöfligt lång och i såväl direkt som indirekt hänseende onödigt kostsam och betungande utbildning samt åt de värnpliktige vid andra vapenslag en otillräcklig utbildning, hvarigenom försvarets effektivitet på ett betänkligt sätt försvagas;

då i regeringens härordningsförslag beträffande öfningstidens användning för de värnpliktiges militära utbildning den mening uttalas, att i de viktiga utbildningsgrenarna exercis, fälttjänst och målskjutning, man skall »följdrigtigt fortgå på den väg, på hvilken inslagits genom nu gällande utbildningsinstruktioner», och regeringen dermed stält sig afvisande gent emot de kraf på den formella trupputbildningens anordnande, som en från pedanteri frigjord militäraskådning numera i alla länder kraftigt påyrkar utan att derigenom härens krigsduglighet och försvarets kraft lemnas i någon mån obeaktade;

då, såsom jag i min vid denna riksdag aflättna motion närmare påvisar, frågan om officers- och reservofficersutbildningen samt underofficersklassens rekrytering genom de i det kongl. härordningsförslaget gifna bestämmelserna derom icke kan anses vara på ett tillfredsställande sätt löst;

då Riksdagen icke blifvit satt i tillfälle att samtidigt med behandlingen af förslagen om utsträckt värnpligt och om ny härordning taga i öfvervägande frågan om den af en ökad tjänstgöringsskyldighet betingade regleringen af officerarnes aflöningsförmåner samt då den i härordningsförslaget framlagda planen för reglering af underofficerarnes aflöning icke synes vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande;

då enligt mitt förmenande frågorna om härens organisation samt skatteväsendets och det militära rättsväsendets ordnande böra i ett sammanhang framläggas till Riksdagens pröfning och då jag, såsom jag i min motion vidare utvecklade, anser, att en förlängning af de värnpliktiges öf-

ningstid icke bör påläggas folket utan i förening med en afsevärd utsträckning af den politiska rösträtten;

då den af utskottet förebragta finansutredningen uteslutande är byggd på flygtiga sannolikhetskalkyler, uppgjorda utan något fast underlag och då densamma således icke torde kunna anses vara af beskaffenhet att böra läggas till grund för ett omdöme beträffande landets förmåga att bära de så betydligt ökade kostnaderna för försvaret samt ett afvägande af det rättvisaste och bästa sättet för dessa kostnaders uttagande, hvadan utskottets hemställan i detta hänseende också utmynnar i ett skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t, hvars handläggning och slutliga resultat icke lär kunna förutsägas;

då jemväl det militära rättsväsendets ordnande är föremål för utredning af en särskildt för detta ändamål af Kongl. Maj:t tillsatt komité, hvars arbeten ännu icke påbörjats; så har jag icke kunnat biträda det beslut, hvartill utskottet kommit, nemligen att tillråda Riksdagen att *redan nu* fatta ett definitivt beslut och i hufvudsak antaga de af Kongl. Maj:t framlagda förslagen om utsträckning af den allmänna värnpligten samt om ny härordning.»

af herr *J. G. Björnin*, med hvilken herr *K. G. Bildt* förklarar sig instämma:

»Då en bestämmelse, hvarigenom i regeln den ojemförligt största delen af fotfolket skulle förhindras att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, å den därför mest lämpliga tiden anställa tillämpningsöfningar i terrängen är egnad att väsentligen försvaga det resultat man vill vinna af de med genomförandet af förslaget förenade stora uppoffringar samt, *organisativt sedt, nödvändigtvis förutsätter en sänkning af öfningstiden för fotfolket till 10 månader*, så vida icke hela systemet för de olika truppslagens utbildning skall sönderbrytas och möjligheten af att bilda reservtrupper uppgifvas, har jag ansett, att ofvannämnda bestämmelse ej bort i paragrafen intagas, samt att herr *L. P. Mallmins* m. fl:s motion till följd deraf ej bort föranleda till någon åtgärd.»

af friherre *N. A. H. Palmstierna*, med hvilken herr *H. F. A. E. Pantzarhielm* instämt:

»Att uti värnpligtslagen intaga, att repetitionsöfningar med fotfolket i regel ej få ske mellan den 10 juli och den 10 september anser jag olämpligt,

dels emedan det torde vara något enastående och föga konstitutivt, att Riksdagen så att säga förbjuder högste befälhafvaren för krigsmagten att en viss tid på året anställa föreskrifna öfningar,

dels emedan repetitionsöfningarne härigenom skulle förläggas antingen till försommaren, då privat mark ej kan beträdas utan högst betydliga kostnader, eller ock så sent på hösten med slut den 15 oktober, att det ställer sig svårt att, då det blifver mörkt före klockan 6 eftermiddagen, sysselsätta trupperna uti de eldfarliga träbarackerna, att det blifver svårt att vid regnig väderlek få kläder och skodon torra, och att det vid bivackering fram uti oktober blifver särdeles farligt för de unge värnpligtiges helsa.»

vid § 30

af herrar *H. F. A. E. Pantzarhielm, J. Bromée, Ollas A. Ericsson* och *A. T. Carlheim-Gyllensköld*, hvilka anført:

»Då vi icke kunna biträda något förslag om längre öfningstid för de värnpligtige än deras utbildning till fälddugliga soldater oundgängligen kräfver samt vi dessutom anse, att medborgerliga kunskaper lämpligast inhämtas vid de skolor och andra läroanstalter, som därför inrättats, och hvilka inom vårt land ganska talrikt förekomma, hafva vi inom utskottet yrkat afslag å herr I. Månssons inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 174.»

vid § 34

af herr *K. G. Bildt*, med hvilken herr *J. G. Björlin* förklarar sig i hufvudsak instämma:

»Af samma skäl, som jag i min reservation vid § 25 anført, anser jag orden »fast anställning» i första punkten i § 34 mom. 1 böra utbytas mot »anställning». Den andra punkten i samma moment kan tolkas på många sätt och torde därför böra undergå en omredigering till tryggande af de f. d. stamanställdes ställning.

Vid Kongl. Maj:ts förslag skulle, derest det antoges i hela sin omfattning, mindre varit att erinra. Satsen: »Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort i § 27 föreskrifven första tjenstgöring» skulle ju möjligen kunna tolkas så, att den vunne tillämpning äfven på i § 52 föreskrifven första tjenstgöring. Men utskottets redaktion: »Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjenstgöring» utesluter alldeles en sådan tolkning, emedan den kraftigare betonar just § 27 och dermed utesluter tanken på § 52. Det skulle väl dock vara hårdt, om de f. d. stamanstälde, som nu äro frie från all tjenstgöring såsom värnpligtige, under

öfvergångstidens 6 år ej skulle få räkna sin stamanställning sig till godo såsom första tjänstgöring. De skulle då under denna tid påläggas större förpligtelser än efter öfvergångstidens slut fordrades.

Äfven den andra satsen af i fråga varande punkt synes mig mycket sväfvande affattad i fråga om de skyldigheter, som åläggas f. d. stamanställd vid flottan. Skall en sådan fullgöra repetitionsöfning eller icke? Om han efter stamanställningen *icke* inskrifvits å sjömanshus, synes han vara skyldig fullgöra repetitionsöfning. Om han deremot inskrifvit sig å sjömanshus, är maskinist eller eldare, eller eljest varit inmönstrad till sjöfart under minst 12 månader, synes han böra blifva fri. Huru åter lagligen bör förfaras, om han inskrifvits å sjömanshus såsom matros, men ännu ej varit inmönstrad i 12 månader, torde vara omöjligt att säga.

Jag får alltså hemställa, att § 34 mom. 1 måtte erhålla följande lydelse:

Den, som innehaft anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgangen från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnpligt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den honom efter denna lag åliggande första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass fullgöra repetitionsöfning, som i denna lag är bestämd för motsvarande truppslag vid hären och för motsvarande tjänst i flottan».

vid § 52.

af herrar *J. Hjelmérus*, *S. O. Nylander* och *E. A. Lindblad*, hvilka på grund af hvad under § 27 anförts hemställt,

att Riksdagen måtte för sin del besluta att § 52 mom. 1 och 2 i värnpligtslagen måtte erhålla följande lydelse:

§ 52.

1. Under år 1902 skall värnpliktig, som tillhör andra klassen och är inskrifven vid fotfolket, artilleriet, ingenjörtrupperna eller trängen, för sin utbildning tjänstgöra under tjugutvå dagar.

2. Beträffande värnpliktig, som inskrifves under något af åren 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907, tillämpas icke föreskrifterna uti § 27 mom. 1 angående värnpligtigs tjenstgöringsskyldighet under fredstid. Sådan värnpliktig är i stället skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i sammanlagdt *etthundrafemtio* dagar, hvilken tjenstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen:*

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *nittio* dagar under första året,

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettio* dagar under hvar och ett af *andra* och *tredje* åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet, fältingeniör- och fälttelegraftrupperna:*

med en första tjenstgöring (rekrytskola) om *etthundrafemton* dagar under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om *trettiofem* dagar under *andra* året;

c) vid *flottan:*

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige, äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpligtige till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under *första* året,

af till fästningstjenst inskrifne värnpligtige med en första tjenstgöring om *etthundraatjugu* dagar, som tager sin början under *första* eller *andra* året och med en repetitionsöfning om *trettio* dagar under *fjerde* året;

af flottans öfrige värnpligtige i en följd med början under *andra* året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjenst eller egentlig sjukvårdstjenst, till stationstjenst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gotlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjenstgöring i en följd.

Repetitionsöfning må icke, der ej Konungen för särskilda fall annorlunda förordnar, ega rum

vid de inom Gefleborgs, Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen med undantag af de för sjöfästningarne afsedda under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

af herr friherre *S. A. von Knorring*, hvilken anförde:

»Kongl. Maj:ts och utskottets förslag angående de värnpligtiges tjänstgöringstid under öfvergångsåren kan jag ej biträda. I öfverensstämmelse med min reservation under 27 § anser jag, att vid fotfolket och dermed likställda truppslag borde den föreslagna repetitionsöfningen å 15 dagar i nionde värnpligtsåret bortfalla och hvarje af de tvenne öfriga repetitionsöfningarne ej tilldelas mer än 30 dagar i stället för 35. Den föreslagna utbildningstiden för värnpligtige vid nämnda truppslag och således äfven för värnpligtige vid de öfriga truppslagen borde således förminskas från 197 till 172 dagar.

Repetitionsöfningarne borde förläggas till maj månad.

Vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörtrupperna och trängen borde värnpligten under öfvergångsåren fullgöras med en första tjänstgöring (rekrytskola) om 112 dagar, som tager sin början under första året i första veckan af juni månad samt med en repetitionsöfning om 30 dagar under hvart och ett af andra och fjerde åren. Vid rytteriet, fältartilleriet, fältingeniör- och fälttelegraftrupperna borde första tjänstgöringen (rekrytskolan) räcka 137 dagar och taga sin början äfven i första veckan af juni, derest man ej funne det möjligt att låta den begynna tidigare; blott en repetitionsöfning om 35 dagar skulle ega rum, den skulle begynna i sista veckan af april, för rytteriet under andra året samt för fältartilleriet, fältingeniör- och fälttelegraftrupperna under fjerde året.

Vid flottan borde de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpligtige i en följd under första året fullgöra sin tjänstgöring om 172 dagar. De till fästningstjänst inskrifne skulle fullgöra den första tjänstgöringen, som toge sin början under första eller andra året, med 137 dagar, hvarefter skulle följa en repetitionsöfning om 35 dagar under fjerde året. Flottans öfrige värnpligtige skulle hafva en första tjänstgöring om 88 dagar, som tager sin början under första året, och en repetitionsöfning om 84 dagar under andra året.»

B. Beträffande förslaget till ny härordning.

vid *punkt B, 1:o* (beträffande ombildandet af Vestgötadals regemente, Vermlands fältjägarrekår och Hallands bataljon)

af herr *J. G. Björlin*, med hvilken herr *K. G. Bildt* förklarar sig instämma:

»Ehuru jag varit tveksam om det kloka uti, öfver hufvud taget, att indraga kadrer, hvilka, såsom fallet är med Vestgötadals regemente, kunna åberopa sig på århundradens traditioner och bära sådana namn på sina fanor som Lützen 1632 m. fl., och hvilka måste förutsättas hafva så att säga inväxt uti de provinserns inre lif, uti hvilka de äro förlagda, har jag ej velat deremot uttala en afvikande mening, oaktadt jag ej kan finna, att dess bibehållande skulle vållat någon större olägenhet i organisativt hänseende. Deremot vill jag, i valet mellan utskottets förslag och Kongl. Maj:ts, bestämdt förorda det senare, såsom innebärande fördelar i fråga om öfvergången till den nya härordningen.

Jag anser mig därför i denna punkt böra yrka på att utskottets förslag ej må vinna bifall, utan att Kongl. Maj:ts förslag må oförändradt antagas»;

vid *punkt B, 2:o, a), b) och c)* (beträffande antalet majorer och kaptenen vid infanteriet)

af herr *J. G. Björlin*, med hvilken herrar *R. Almström* och *K. G. Bildt* förklarar sig instämma:

»Genom den, under ofvan nämnda punkt, af utskottet beslutade nedläggningen af majorernas och kaptenernas antal vid infanteriet försvåras, om icke omintetgöres uppsättningen vid mobilisering af krigsdugliga reservtrupper, en förstärkning, beträffande infanteriet, af omkring 30 bataljoner, så mycket betydelsefullare som infanteriet i *quantitativt* hänseende genom det föreliggande förslaget i öfrigt icke erhåller någon förstärkning. På denna grund och då jag håller före, att infanteriet är arméns hufvudvapen, hvilket därför i främsta rummet måste tillgodoses, kan jag ej gilla utskottets förslag, utan får hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt»;

vid *punkt B, 2:o a)* (angående antalet kaptenen af andra klassen vid Lifregementet till fot m. fl. regementen)

af herrar *C. Lundeberg*, *C. O. Moberg*, *W. Wallén*, grefve *L. W. A. Douglas*, *C. G. S. Ehrenborg*, friherre *C. G. A. Klingspor*, *C. A. Sjöcrona* och friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilka ansett, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del bort oförändrad bifallas, samt att således under »Kompanistaten» vid Lifregementet till fot och 22 dermed lika organiserade regementen skulle upptagas »6 kaptenen af andra klassen» i stället för af utskottet föreslagna »4 kaptenen af andra klassen»;

vid *punkt B, 2:o b* (angående antalet kaptener af andra klassen vid Svea och Göta lifgarden)

af herrar *C. Lundeberg, C. O. Moberg, W. Walldén, R. Almström*, grefve *L. W. A. Douglas, C. G. S. Ehrenborg*, friherre *C. G. A. Klingspor, C. A. Sjöcrona* och friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilka ansett, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del bort oförändrad bifallas samt att således under »Kompanistaten» vid Svea och Göta lifgarden skulle upptagas »6 kaptener af andra klassen» i stället för af utskottet föreslagna »4 kaptener af andra klassen»;

vid *punkt B, 2:o c* (angående antalet majorer vid de af Smålands grenadierkår samt af Vermlands fältjägarerkår och Hallands bataljon bildade regementena)

af herrar *C. Lundeberg, C. O. Moberg, W. Walldén, F. A. Anderson*, grefve *L. W. A. Douglas, C. G. S. Ehrenborg*, friherre *C. A. Klingspor* och friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilka ansett, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del bort oförändrad bibehållas, samt att således under »Staben» vid de af Smålands grenadierkår och Blekinge bataljon samt af Vermlands fältjägarerkår bildade regementena skulle upptagas »2 majorer» i stället för hvad utskottet föreslagit: »1 major»;

vid *punkt B, 3:o* (beträffande kavalleriets organisation)

af herrar *C. Lundeberg, C. O. Moberg, W. Walldén, R. Almström, F. A. Anderson, K. G. Bildt, J. G. Björnin*, grefve *L. W. A. Douglas, C. G. S. Ehrenborg*, friherre *C. G. A. Klingspor, C. A. Sjöcrona* och friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan i denna del bort afse tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

»Den ändring i fråga om kavalleriets organisation, som utskottet förordat, nemligen att ordna Skånska husar- och dragonregementena på allenast fem sqvadroner i stället för tio, d. v. s. att minska antalet truppförband vid kavalleriet från nuvarande 10 bataljoner och 50 sqvadroner till resp. 8 bataljoner och 40 sqvadroner, kunna vi icke biträda. Det för armén i dess helhet i fält afsedda kavalleriet, *kavallerifördelningen*, — hvilken enligt utskottets hemställan skulle nedsättas till halfva styrkan eller till en kavalleribrigad — synes, med hänsyn såväl till spanings-tjenstens utförande före och under ett krig som till önskvärdheten att kunna med kraft rigta anfallsföretag mot en i landet inbrytande fiendes flank och rygg (förbindelser), hafva en så stor betydelse, att den af utskottet förordade minskningen af truppslaget i fråga icke kan vara till-

rådlig. Erfarenheten under allra senaste krig har också visat, hvilken stor roll kavalleriet kan spela uti den nutida krigföringen. På dessa i korthet anförda skäl synes oss:

att hvad utskottet i fråga om kavalleriets organisation yttrat å sid. 119, nemligen: »Äfvenledes — — — två fem-sqvadronsregementen» bort ur den allmänna motiveringen utgå;

att utskottets yttrande å sid. 241 i fråga om kavalleriets organisation bort hafva följande lydelse:

»I fråga om Kongl. Maj:ts förslag till organisation af **kavalleriet** har utskottet icke haft anledning till erinran»; samt

att utskottets hemställan vid punkt B 3:o bort affattas i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition»;

vid punkt B, 5:o a), b) (beträffande antalet öfverstelöjtnanter vid fältartilleriregementena)

af herrar *H. Andersson, S. G. von Friesen, C. Persson, H. F. A. E. Pantzarhielm, J. Bromée, J. A. Sjö, Ollas A. Ericsson, A. T. Carlheim-Gyllensköld, J. Hjelmérus, S. O. Nylander, E. A. Lindblad* och friherre *I. A. von Knorring*, hvilka ansett att utskottets yttrande i denna del bort hafva följande lydelse:

»Hvad angår Kongl. Maj:ts förslag i fråga om artilleripersonalens sammansättning i öfrigt, har utskottet icke af de skäl, som förebragts för ökningen af öfverstelöjtnantsgraden från 1 beställning till 2 vid hvarje regemente, funnit sig öfvertygad om nödvändigheten af denna förändring. Särskildt med hänsyn till de jemförelsevis afsevärda kostnaderna för aflöning åt ökad antal personal i de högre graderna, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka denna ökning, då icke ett oafvisligt behof deraf blifvit ådagalagdt.»;

samt att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse vid punkt B, 5:o a):

»a) *Första Svea, Första Göta, Norrlands, Andra Svea* och *Andra Göta artilleriregementen*:

Staben.

— — — — —
1 öfverstelöjtnant
— — — — —

och vid punkt B, 5:o b):

b) *Wendes artilleriregemente:***Staben.**

— — — — —
 1 öfverstelöjtnant
 — — — — —

vid *punkterna B, 7:o och 8:o* (beträffande ingenjörtruppernas organisation)

af herrar *C. Persson, J. Bromée och Ollas A. Ericsson;*

vid *punkt B, 11:o a)* (beträffande inspektörens för kavalleriet uppförande med fasta aflöningsförmåner å generalitetsstaten)

af herrar *H. Andersson, S. G. von Friesen, C. Persson, H. F. A. E. Pantzarhielm, J. Bromée, J. A. Sjö, Ollas A. Ericsson, A. T. Carlheim-Gyllensköld, J. Hjelmérus, S. O. Nylander, E. A. Lindblad* och friherre *I. A. von Knorring*, hvilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hafva följande lydelse:

»Utskottet har icke funnit sig öfvertygad om nödvändigheten af att kavalleriinspektören uppföres å ordinarie stat med fasta aflöningsförmåner. Oafsedt att för närvarande det förhållande är rådande, att kavalleriinspektören bestrider sin befattning utan hinder af annan tjänst, hvadan sålunda den föreslagna organisationen ännu icke är af behofvet påkallad, har utskottet icke kunnat finna sådana olägenheter vara med den år 1892 beslutade anordningen af kavalleriinspektörsbefattningen förbundna, att någon förändring derutinnan för närvarande är nödvändig.» samt att utskottets hemställen bort affattas sålunda:

»att Riksdagen icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts framställning om kavalleriinspektörens uppförande med fasta aflöningsförmåner å generalitetsstaten.»;

vid *punkt B, 12:o* (beträffande tränginspektionen)

af herrar *C. Lundeberg, C. O. Moberg, W. Walldén, R. Almström, F. A. Anderson, K. G. Bildt, J. G. Björln, grefve L. W. A. Douglas, C. G. S. Ehrenborg*, friherre *C. G. A. Klingspor, C. A. Sjöcrona* och friherre *N. A. H. Palmstierna*, hvilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hafva följande lydelse:

»Den af departementschefen anförda motivering för inrättandet af en fast aflönad *inspektör för trängen* har utskottet funnit öfvertygande och har med anledning deraf ansett sig böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del.»;

samt att såsom följd häraf utskottets hemställan vid punkt B, 12:o bort affattas sålunda:

»12:o) att Riksdagen måtte bifalla, att en inspektör för trängen uppföres med fasta aflöningsförmåner å ordinarie stat.»;

vid *punkterna B, 17:o, 18:o och 19:o* (beträffande chefernas för ridskolan, infanteriskjutskolan och remonteringsstyrelsen aflöningsförmåner) af herr *C. Persson*, som ansett, att arfvodena för cheferna för ridskolan, infanteriskjutskolan och remonteringsstyrelsen bort motsvara majors aflöningsförmåner;

vid *punkt B, 26:o* (beträffande penningebidraget till de värnpligtige) af herrar *W. Walldén, F. A. Anderson* och grefve *L. W. A. Douglas*, hvilka ansett, att det värnpligtig tillkommande penningebidrag bort bestämmas till 20 öre om dagen under hela tjänstgöringstiden; af herr friherre *N. A. H. Palmstierna*, med hvilken herr friherre *C. G. A. Klingspor* förklarar sig instämma:

»Att penningebidraget till de värnpligtige sättes till 20 öre under rekrytskolan m. m. och till 50 öre under de andra öfningarne, hvilket skulle medföra en ökad kostnad, endast för de värnpligtiges aflöning, af nära 1¹/₂ million samt en inkomst för hvarje värnpligtig af öfver 100 kronor per år räknadt, synes mig stridande mot värnpligtens idé, att den värnpligtige icke för sin tjänstgöring skall erhålla någon ersättning utöfver det verkliga behovet, samt åstadkomma allt för stora utgifter.

Då man likwisst möjligen kan säga, att under de kortvariga repetitionsöfningarne på mötesplatserna och dervid förekommande marscher och fälttjänstöfningar 10 öre ej äro tillräckliga för de nödvändiga behofven, vill jag föreslå, att nämnda penningebidrag då sättes till 30 öre, så att siffrorna uti utskottets förslag i denna punkt blifva resp. 10 och 30 öre.»;

af herr *Ollas A. Ericsson*, som ansett, att det värnpligtig tillkommande penningebidrag bort bestämmas till 50 öre om dagen under hela tjänstgöringstiden.

C. Vid skattefrågan.

a) beträffande *förslaget till skrifvelse till Kongl. Maj:t* af herr friherre *N. A. H. Palmstierna*, som anført:

»Utskottets förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en särskild bevillningsförordning kan jag icke gilla, dels emedan en

dylik förordning med så många nya principer sannolikt icke kan hinna fullständigt utarbetas till nästa riksdag, dels enär det skulle vara förenadt med stora svårigheter att samtidigt tillämpa två till sina principer vidt skilda bevillningsförordningar, dels ock emedan de ifrågasatta nya principerna om sjelfdeklaration, afdrag för skulderäntor, dubbel beskattning af aktier samt progressiv beskattning äro alltför djupt ingripande uti hela vårt skatteväsende för att böra införas utan efter moget öfvervägande».

b) beträffande *utskottets utlåtande med anledning af statsrådets och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 21 december 1900*

af herrar *H. Andersson* och *C. Persson* mot vissa delar af berörda utlåtande;

af herrar *S. G. von Friesen*, *H. F. A. E. Pantzarhielm*, *J. Bromée*, *Ollas A. Ericsson* och *A. T. Carlheim-Gyllensköld*, hvilka ansett, att sedan bankovinsten och hvitbetssockerskatten, sammanlagdt 4¹/₂ millioner kronor, anlitats, den direkta progressiva beskattningsformen borde användas för uttagande af de skattebelopp, som ytterligare kunde erfordras för bestridande af genom den nya härordningen betingade förhöjda kostnader för försvaret;

af herr friherre *N. A. H. Palmstierna*, som anført:

»Utskottets å sid. 135 gjorda häntydan på försäljning af vissa delar utaf Ladugårdsgärdet med omgifningar synes icke lämplig, då denna, nu af 5 kaserner omgifna, utmärkta öfningsterräng fortfarande är väl behöflig för sitt nuvarande ändamål.»

D. Beträffande krigslagstiftningen:

vid punkt D, 3:o, c) och f) (angående vissa krigsdomstolars sammansättning och disciplinmåls afgörande)

af herr friherre *N. A. H. Palmstierna*, som ansett, att nämnda moment ej bort i utskottets hemställan upptagas.

Beträffande allmänna motiveringen:

af herr *Ollas A. Ericsson*, som ansett, att utskottet bort uttala sig för förbud mot försäljning och utskänkning inom kasernområden och å lägerplatser af spirituosa, vin och maldrycker, med undantag af svagdricka;

samt af herr *A. T. Carlheim-Gyllensköld* mot vissa delar af motiveringen.

Herrar *K. G. Bildt*, *J. G. Björlin* och *J. Hjelmérus* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit uti krigslagstiftningen berörande ärendens slutliga behandling inom utskottet.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Sammanfattning af till utskottet öfverlemnade ärenden	1
Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning	4
Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag	25
Kongl. Maj:ts förslag om ändring af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten	71
Sammandrag af chefens för finansdepartementet anförande till statsrådsproto-	
kollet den 21 december 1900	73
Utskottets yttrande och förslag	115
A. Förslaget till ny värnpligtslag	137
B. Förslaget till ny härordning	240
C. Skattefrågan	268
D. Krigslagstiftningen	272
Reservationer	319